

Miskolci Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék

SZAKDOLGOZAT

Alternatív konfliktuskezelési technikák a műszaki innovációk szolgálatában

Készítette: Kiss Noémi

Konzulens: Csemáné Dr. Váradi Erika

Neptun kód: MNXD3A

egyetemi docens

Miskolc, 2020

University of Miskolc

Faculty of Law

Department of Criminal Law and Criminology

THESIS

Alternative Conflict Management Techniques support for the technical innovations

Author: Noémi Kiss

Tutor: Dr. Erika Varadi-Csema

Neptun code: MNXD3A

associate professor

Miskolc, 2020

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	2
2. Fogalmi alapvetések	3
2.1. Az innováció fogalma	3
2.2. Műszaki innováció	4
2.3. Műszaki szellemi alkotások és a szellemi alkotások jogvédelme	4
2.4. A konfliktus fogalmának meghatározása és jellemzése	7
3. Konfliktuskezelés és konfliktuskezelési technikák	11
3.1. A konfliktusok kialakulása.....	11
3.2. A konfliktuskezelést befolyásoló tényezők.....	12
3.3. Konfliktuskezelési stratégiák és modellek	14
3.4. Konfliktuskezelési eljárások, technikák.....	16
3.5. A konfliktus feloldását akadályozó tényezők.....	19
4. Alternatív konfliktuskezelési technikák használata.....	21
4.1. Facilitáció.....	21
4.2. Mediáció.....	21
4.3. A konferencia modellek	24
4.4. A körmodellek.....	24
5. A műszaki innovációk és konfliktushelyzetek	26
6. Alternatív konfliktuskezelési technikák a szabadalmi konfliktusok helyzetében ...	34
7. Gyakorlati kitekintés	37
8. Összegzés	49
9. Irodalomjegyzék	50
10. Jogszabályjegyzék	51
11. Hivatkozások jegyzéke	51

1. Bevezetés

Szakedolgozatomban témaválasztásként egy különleges területet választottam, miszerint a szabadalmi érdekellentétek feloldásának, a feloldás lehetőségeinek vizsgálatát tűztem ki célul, méghozzá nem általános módszerek segítségével, hanem az alternatív vitarendezési technikák alkalmazásával.

A különleges témaválasztás oka, hogy végzettségemet tekintve, valamint – levelező tagozatos jogász hallgatóként – a jelenlegi munkahelyemen betöltött pozícióm szerint gépészmérnök vagyok. A munkakörömben többször találkozom műszaki oldalról szabadalmi témával – többnyire szabadalmi igény bejelentéssel, hiszen a cég, illetve a mérnökség több tagja saját, védett innovációkkal is rendelkezik.

További témaválasztási indok, hogy jogászai tanulmányaim során a büntetőjogi tudományok állnak hozzám legközelebb, annak is ezen speciális ága, miszerint az egyes eljárásokban az ellentétek feloldása nem csak az általánosságban ismert és elfogadott peres eljárások során történhet. Nagy potenciált látok az egyes alternatív konfliktuskezelési technikák minél szélesebb körű alkalmazhatóságában, akár még az olyan határterületi témák esetében is, mint a szellemi tulajdonjogi viták.

A szakedolgozatban először egy fogalommeghatározást követően, a lehetséges konfliktuskezelési technikákat szeretném számba venni, valamint ismertetni, majd egymással az egyes előnyök-hátrányok nyomán összehasonlítani.

Ezt követően szűkítve a scope-ot, csak az alternatív konfliktuskezelési technikák használatát, annak módszerét mutatom majd be.

Végül irodalomkutatás segítségével gyakorlati kitekintést szeretnék tenni, mely során megvizsgálom a jelenlegi joggyakorlatot, valamint igyekszem igazolni az alternatív technikák létjogosultságát szabadalmi érdekellentétek feloldásában.

2. Fogalmi alapvetések

Ahhoz, hogy a választott komplex téma feldolgozása, illetve érthetősége megfelelő legyen szükség van az egyes, később alkalmazott fogalmak megfelelő definiálására.

Mivel a téma alapvetően két terület körül mozog, mégpedig az innováció – mely újdonságtartalomnak a jogi védelmére a szerzői jog, iparjogvédelmi törvények, a szabadalom, védjegy és egyéb oltalmi jogintézmények szolgálnak –, valamint a szerzői és iparjogvédelmi jogi korlátok megsértéséből kialakuló konfliktusok feloldására is alkalmazható, alternatív konfliktus kezelési technikák témakörökben alkalmazandó terminológia kerül a következőkben kifejtésre, tisztázásra.

2.1. Az innováció fogalma

Az „innováció” egy latin eredetű szó, alapvetően az innovatum szóból származik, mely két részre osztható: a novus-ból, aminek a jelentése az újdonság, valamint az in előtagból, amellyel a novus összeolvasva megújítást jelent. Tehát az innováció valami meghatározott dolognak a megújulását jelenti.¹

Az innováció fogalmának pontos meghatározása, deklarációja már évtizedek óta húzódik, melynek során különböző szerzők és egyes nemzetközi szervezetek kíséreltek meg egy univerzális definíciót megalkotni. A leginkább elterjedt és legszélesebb körben értelmezést nyerő innováció fogalom az OECD által 2006-ban kiadott harmadik kézikönyvben található, miszerint:²³

„Az innováció

- *új, vagy jelentősen javított termék (áru vagy szolgáltatás) vagy eljárás,*
- *új marketing-módszer, vagy*
- *új szervezési-szervezeti módszer bevezetése*
- *az üzleti gyakorlatban, munkahelyi szervezetben, vagy a külső kapcsolatokban.”*

¹ Vukoszavlyev Szlobodan, Polereczki Zsolt, Kovács Bence: Az innováció fogalmának fejlődése (Debreceni Egyetem Tanulmánykötet 2019) 186. o. <http://real.mtak.hu/101303/1/Cikk-Az%20innov%C3%A1ci%C3%B3%20fogalm%C3%A1nak....pdf> (2020.03.04.)

² Vukoszavlyev Szlobodan, Polereczki Zsolt, Kovács Bence: Az innováció fogalmának fejlődése (Debreceni Egyetem Tanulmánykötet 2019) 187. o. <http://real.mtak.hu/101303/1/Cikk-Az%20innov%C3%A1ci%C3%B3%20fogalm%C3%A1nak....pdf> (2020.03.04.)

³ https://www.innovacio.hu/1g_hu.php (2020.03.04.)

A fentiek alapján tehát elmondható, hogy innovációnak tekinthető minden olyan tevékenység, vagy annak kimeneteként keletkező áru, illetve szolgáltatás, melynek különösen magas az újdonságtartalma.

2.2. Műszaki innováció

Az előzőleg bemutatott, OECD kézikönyv által definiált innováció fogalom egyik eleme átvitt értelemben a műszaki innovációk körébe tartozik. Hétköznapi nyelven megfogalmazva, azon termékek vagy szolgáltatások tekinthetők innovatívnak, melyekben az újdonságtartalom valamely műszaki megoldásban rejlik. Ugyanez jellemző az innovatív eljárásokra is.

A műszaki innováció fogalmát először a Frascati Kézikönyvben határozták meg 2002-ben, miszerint:⁴

„A műszaki innováció olyan tudományos, műszaki, szervezeti, pénzügyi és kereskedelmi jellegű tevékenység, ideértve az új ismeretanyagba történő befektetést is, amely ténylegesen vagy szándék szerint technikailag új vagy továbbfejlesztett termékek és eljárások megvalósításához vezet.”

Ezek alapján a műszaki innováció fogalma azon felsorolt tevékenységeket foglalja magába, amelyek végrehajtását követően egy új vagy továbbfejlesztett terméket vagy eljárást kapunk eredményül. Tehát a vizsgált fogalom egybeesik az innováció definíciójának első pontjával.

2.3. Műszaki szellemi alkotások és a szellemi alkotások jogvédelme

A műszaki szellemi alkotások egy gyűjtő fogalom, mely a következőket foglalja magába: szabadalom, használati minta, know-how, stb. – kifejtve, azokat a megoldásokat foglalja magába, amelyeknek meg van azon tulajdonsága, mely alapján iparjogvédelmi oltalom, vagy akár jogszabály erejénél fogva szerzői jogi védelem illeti meg, valamint a Ptk. által nevesített, szintén szellemi alkotásként kezelendő know-how.⁵⁶

A szellemi alkotások joga Magyarországon a polgári jogba tartozik, annak egy viszonylagosan önálló területe. A szellemi alkotások két területe – ahogyan az már az

⁴ FRASCATI KÉZIKÖNYV, Javaslat a kutatás és kísérleti fejlesztés felméréseinek egységes gyakorlatára, OECD 2002 14-15.o.

⁵ Bérczi Imre: A műszaki szellemi alkotások jelentősége, jogvédelme, jogharmonizációs feladatok In: Acta Universitatis Szegediensis Sectio Politico-Juridica 1996/49. 93-95.o http://acta.bibl.u-szeged.hu/6868/1/juridpol_049_093-100.pdf (2020.03.04.)

⁶ <https://www.sztnh.gov.hu/hu/szellemi-alkotas> (2020.03.04.)

előző bekezdésből is kiderült – a szerzői jog (1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról) és az iparjogvédelmi jog (1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról, valamint a használati minták oltalmáról szóló 1991. évi XXXVIII. törvény, a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény, valamint a mikorelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalmáról szóló 1991. évi XXXIX. törvény). A szerzői jog főként a művészet, irodalom és a tudomány területein létrejövő alkotásokat (mű) hivatott jogi védelemben részesíteni, míg az iparjogvédelem által védett, műszaki-tudományos alkotások (találmány) heterogén jellegűek.⁷

A szellemi alkotások joga speciális elemeként megemlíti az alkotáscentrikusság, miszerint a jog a létrejött műszaki, szellemi alkotások tekintetében biztosítja az oltalmat úgy, hogy az alkotó számára kizárólagos jogosítványokat biztosít, ezek alapján egy kvázi „szellemi tulajdonjogként” is tekinthetünk rá. A meghatározásban fontos, a jog kizárólagossága, mely csak a mindenkor jogosultat illeti meg az oltalom tárgyának hasznosítása vonatkozásában.⁸⁹

SZERZŐI MŰ VÉDELME	SZABADALOM
nem „véd” a véletlenül párhuzamosan létrehozott azonos kifejezésformával (művel) szemben	a találmányra teljes monopóliumot biztosít
a mű megszületése folytán keletkezik (és a törvény által)	hatósági döntés keletkezteti
hosszú ideig fennálló oltalom	viszonylag rövid ideig áll fenn
a forma megjelenítését köti az alkotó (a „jogtulajdonos”) engedélyéhez	a gondolat, megoldás megvalósítását köti az alkotó (a „jogtulajdonos”) engedélyéhez

1. ábra: A szerzői mű és szabadalom elhatárolási pontjai¹⁰

A szellemi alkotások védelmére több oltalmi lehetőség áll rendelkezésre, mely egyes formáknak megvannak a maga előnyös és kevésbé előnyös tulajdonságai, alkalmazhatósági korlátai, szabályai, továbbá bizonyos esetekben ezen formák akár kombinálhatók is.

Az egyes műszaki találmányok védelmére alkalmazott, leginkább elterjedt oltalmi forma a szabadalom. A szabadalommal az egyes termékek, eljárások, akár berendezések, vagy alkalmazások jogi védelme is megoldható. A szabadalom jogos tulajdonosának kizárólagos joga van a védett megoldás hasznosítására. A védelem a bejelentés napjától

⁷ http://polgarijog.uw.hu/A.10_v.1.0..pdf (2020.03.04.)

⁸ http://polgarijog.uw.hu/A.10_v.1.0..pdf (2020.03.04.)

⁹ <https://www.sztinh.gov.hu/hu/ugyfelszolgalat/altalanos-tajekoztatás/szellemi-alkotasok-jogi-vedelme> (2020.03.04.)

¹⁰ http://polgarijog.uw.hu/A.10_v.1.0..pdf (2020.03.04.)

legfeljebb 20 év időtartamra terjedhet csak Magyarországon, illetve nemzetközi szinten is.¹¹¹²¹³

Amennyiben valamely megoldáshoz kapcsolódó feltalálói tevékenység nem éri el a szabadalomnál szükséges szintet, de a megoldás iparilag alkalmazható, a használatminta-oltalomkénti védelmére van lehetőség.¹⁴

Amennyiben egy termék megjelenésére szeretnénk védelmet igényelni, az a formatervezésminta-oltalom alkalmazásával lehetséges, valamint a növényfajta-oltalom a nemesített növényfajták védelmére rendelkezésre álló jogintézmény.¹⁵

A másik, leginkább elterjedtebb oltalmi forma, a védjegy az egyes áruk és szolgáltatások azonosítását teszi lehetővé oly módon, hogy ezzel elősegítse a fogyasztók megfelelő tájékoztatását is, tehát az árujelzők egyik fajtája. Azon grafikailag ábrázolható megjelölések – különösen szó, szóösszetétel, betű, szám, kép, név, ábra, logó – részesülhetnek ebben az oltalomban, amelyek olyan megkülönböztető képességgel rendelkeznek, melyekkel szemben nem áll fenn feltétlen vagy viszonylagos kizáró ok. Védjegyoltalom – hasonlóan a szabadalomhoz, hazai és nemzetközi szinten szerezhető, azonban a bejelentés napjától számított 10 éves időtartamra. A szabadalomhoz képesti további különbség, hogy a védjegyoltalom tízéves időszakokra meghosszabbítható.¹⁶¹⁷

Az egyes termékek földrajzi származásának feltűntetésére alkalmazott földrajzi jelzés vagy eredetmegjelölés részesülhet földrajzi árujelzők oltalmában, melynek célja, hogy elismerve a termék minőségét és a származási hely közötti kapcsolatot, a jogosult mellett az oltalom alatt álló földrajzi területen, a megjelöléssel ellátott termékek előállítását végzők számára is jogokat biztosít.¹⁸

Végül, az eddigiekben nem említett irodalmi, művészeti, valamint tudományos alkotások (művek) védelmét a szerzői jog hivatott biztosítani az 1999. évi LXXVI. törvény alapján:

„1. § (1) Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

¹¹ 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról

¹² <https://www.sztnh.gov.hu/hu/ugyfelszolgalat/altalanos-tajekoztatasi-szellemi-alkotasok-jogi-vedelme> (2020.03.04.)

¹³ <https://hslooffice.com/szellemi-alkotasok-joga/> (2020.03.04.)

¹⁴ <https://www.sztnh.gov.hu/hu/ugyfelszolgalat/altalanos-tajekoztatasi-szellemi-alkotasok-jogi-vedelme> (2020.03.04.)

¹⁵ <https://www.sztnh.gov.hu/hu/ugyfelszolgalat/altalanos-tajekoztatasi-szellemi-alkotasok-jogi-vedelme> (2020.03.04.)

¹⁶ <https://www.sztnh.gov.hu/hu/ugyfelszolgalat/altalanos-tajekoztatasi-szellemi-alkotasok-jogi-vedelme> (2020.03.04.)

¹⁷ <https://hslooffice.com/szellemi-alkotasok-joga/> (2020.03.04.)

¹⁸ <https://www.sztnh.gov.hu/hu/ugyfelszolgalat/altalanos-tajekoztatasi-szellemi-alkotasok-jogi-vedelme> (2020.03.04.)

(2) Szerzői jogi védelem alá tartozik - függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e - az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása...”¹⁹

Az eddigiekkel ellentétben – ahol az oltalom kérelemre, hatósági eljárás alapján keletkezik, a szerzői jogi védelem automatikus, tehát a mű létrejöttével azonnal keletkezik, továbbá ez utóbbi esetében nincs szükség bejelentésre, lajstromozásra sem, de a jogosult önkéntesen a művet nyilvántartásba vetetheti.²⁰²¹²²

Ahogy az a fejezet elején kifejtésre került, a szakdolgozatként választott téma az innováció, valamint az egyes alternatív konfliktuskezelési technikák tulajdonságainak ötvözését igényli, az innováció, valamint a hozzá tartozó fogalmak tisztázását követően a konfliktus fogalmának a tisztázása is szükséges.

2.4. A konfliktus fogalmának meghatározása és jellemzése

A konfliktus maga, egy latin eredetű kifejezésből származik, mégpedig a *confligo* vagy *confligere* szóból, melynek eredeti jelentése fegyveres összeütközésre engedett következtetni, azonban a történelem során a kifejezés egyre több, különböző területre is értelmet nyert.²³

Alapvetően akkor beszélhetünk konfliktusokról, ha pl. ellentétes érzelmek, vágyak kerülnek előtérbe egy egyénen belül, mely az egyénen belüli, vagy intrapszichikus konfliktus. Amennyiben két vagy több személy közötti konfliktusról (interperszonális konfliktusról) beszélünk, akkor a személyek közötti érdekellentétet, értékrendi különbséget, igényérvényesítési ellentétet értjük a kifejezés alatt.²⁴²⁵

Fontos a konfliktus és a probléma fogalmának elhatárolása, melynek alapját a motivációs szintek adják. Amennyiben a két egyén közötti érdekellentét azonos motivációs szintre vezethető vissza (pl. lényegében ugyanazt a tárgyat, ugyanazon okból akarják), akkor konfliktusról, míg ha a motivációs szintek a két egyén részéről eltérőek (tehát ugyanazt a tárgyat akarják, de más-más célból), akkor problémáról beszélhetünk.

¹⁹ 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról

²⁰ 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról

²¹ <https://www.sztnh.gov.hu/hu/ugyfelszolgalat/altalanos-tajekoztatasi-szellemi-alkotasok-jogi-vedelme> (2020.03.04.)

²² <https://www.sztnh.gov.hu/hu/szerzoi-jog/szerzoi-jogi-alapfogalmak> (2020.03.04.)

²³ Csíkosné Sipeki Irén: Konfliktusiskola

https://www.kodolanyi.hu/images/tartalom/File/hefop/a_konfliktusiskola_csikosne_sipeki_iren.pdf (2018.05.08.)

²⁴ Csíkosné Sipeki Irén: Konfliktusiskola

https://www.kodolanyi.hu/images/tartalom/File/hefop/a_konfliktusiskola_csikosne_sipeki_iren.pdf (2018.05.08.)

²⁵ <https://asszertivakademia.hu/konfliktuskezeles-bevezetes-alapok-technikak/> (2020.03.06.)

Ennek értelmében megállapítható, hogy a problémák feloldása bizonyos esetekben lényegesen egyszerűbb, mint a konfliktusoké.²⁶

A konfliktusok kiváltó okai az egyéni belüli konfliktusok esetén általában abból eredeztethetők, hogy más a személy vágyakozása, mint amit elvárnak tőle és döntéskényszer helyzetbe kerül, hogy mely irányba is fordítsa viselkedését. Az egyéni kívüli, azaz két vagy több személy közötti konfliktusok kiváltó okai általában az emberi törekvésekben, érdekellentétekben gyökereznek. Ezen okokon kívül rengeteg más gyökérok is lehet az egyének közti konfliktusoknak.²⁷

A konfliktusok kialakulását elősegítő tényezők, azaz konfliktusforrások sokfélék lehetnek, mint pl. versengő légkör, a barátságtalan légkör, a vezetők túlzott hatalomhasználata, a büntetés, a gúnyolódás (íronia) és a minősítés.²⁸

Az konfliktusokat az egyes kutatók a legkülönbözőbb szempontok alapján csoportosították:²⁹

- a megjelenésük helye szerint lehetnek makro- és mikrostrukturálisak, előbbiek a globális szintű konfliktusok, míg az utóbbiak pedig lehetnek nyíltak (külső) vagy rejtettek (belső), azaz megnyilvánulnak heves interakciókban vagy csak az ember pszichikumában játszódnak le,
- a következményeik szerint lehetnek konstruktívak (építő jellegűek, hasznosak) vagy destruktívak (károsak) - az egyes konfliktusoknak helyzettől függően pozitív, valamint negatív hatásai is lehetnek. Attól függően, hogy a konfliktus hatás, vagy következménye milyen lesz, beszélhetünk konstruktív, valamint destruktív konfliktusokról. A konstruktív konfliktusok a pozitív hatásúak, mely esetben minden érintett résztvevő számára elégedettséget eredményeznek. A destruktív konfliktusok azonban minden esetben a résztvevőkben „vesztés-élményt” eredményezhetnek, melynek értelmében ezek negatív hatásúak³⁰,

²⁶ Dr. Németh Zsolt, Dr. Szekszárdi Júlia: A konfliktuspedagógia elméleti és gyakorlati háttere a testnevelőtanárok munkájában, Pécs, 2015 2.2.-2.5. fejezetek <http://tamop-sport.ttk.pte.hu/tananyagfejlesztes/a-konfliktuspedagogia-elméleti-es-gyakorlati-hattere/02#fejezet2-1> (2020.03.06.)

²⁷ Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 4.o.

²⁸ Dr. Németh Zsolt, Dr. Szekszárdi Júlia: A konfliktuspedagógia elméleti és gyakorlati háttere a testnevelőtanárok munkájában, Pécs, 2015 2.2.-2.5. fejezetek <http://tamop-sport.ttk.pte.hu/tananyagfejlesztes/a-konfliktuspedagogia-elméleti-es-gyakorlati-hattere/02#fejezet2-1> (2020.03.06.)

²⁹ Dr. Németh Zsolt, Dr. Szekszárdi Júlia: A konfliktuspedagógia elméleti és gyakorlati háttere a testnevelőtanárok munkájában, Pécs, 2015 2.2.-2.5. fejezetek <http://tamop-sport.ttk.pte.hu/tananyagfejlesztes/a-konfliktuspedagogia-elméleti-es-gyakorlati-hattere/02#fejezet2-1> (2020.03.06.)

³⁰ Varga Olga: Konfliktuskezelés, NSZFI, SzT-013-50

- a kiváltott hatások időbeli lezajlása szerint lehetnek központi- (hosszú ideig tartó), perem- (rövidebb ideig tart), extrém- (tartós hatás, feloldáshoz külső szakember szükséges), és látszatkonfliktusok (spontán),
- az intenzitásuk, illetve fokozatuk szerint lehetnek nézeteltérés, összeecsapás, és végső összeecsapás,
- a kimenetelük szerint lehetnek megszakított (a felek úgy folytatják a kapcsolatukat, mintha mi sem történt volna), egyik fél győzelmével végződő (csak a győztes fél érdekei érvényesülnek), kompromisszumos (mindkét fél érdekei érvényesülnek), álláspontváltoztató (másik fél álláspontjának elfogadása) konfliktusok,
- a csoportok közötti kapcsolat típusa szerint lehetnek instrumentális (félreértések, kommunikációs zavarok okozta), szocioemocionális (az ember magáról alkotott véleményének megsértése), tárgyalási (a két fél érdekeinek érvényesítése okozta egyenlőtlen elosztási viszonyok) vagy hatalmi és függőségi (egyének és csoportok rivalizálása) konfliktusok,
- a kiváltó okok szerint lehetnek érdek-, érték- (a viselkedést más kritériumok alapján ítélik meg), információs eredetű- (információhiány, információtöbblet, téves információ), kapcsolati-, strukturális-, ténykonfliktusok,
- a megnyilvánulásuk szerint lehetnek valódi-, ál- (nem valóságos tartalmú érdekek ütköztetése), áttételes- (kiváltó okok téves azonosítása), téves- (olyan egyének ellentéte, akiknek nincs okuk konfliktusban állni), lappangó- (nem tudatosul az ellentét kimenete a felekben), és hamis konfliktus (hamis vagy félreérthető kommunikáció eredménye),
- a résztvevők önmagukhoz, illetve egymáshoz való viszonyulásuk szerint beszélhetünk együttműködésről (konfliktus megoldásáért felelős tényező) és versengésről (konfliktus előidézéséért felelős tényező),
- a bekövetkezésük indokoltsága szerint lehetnek elkerülhetetlen, elkerülhető és kívánatos (ellentétek, melyeket érdemes kiprovokálni) konfliktusok,
- és a konfliktusban résztvevők száma szerint beszélhetünk egy személy – egy másik személlyel, egy személy – több személlyel, valamint több személy – több személlyel folytatott konfliktusról.

A konfliktusok rendszerezése: ³¹

- dichotómia: a konfliktusok lefolyásában az együttműködés és versengés játszik szerepet,
- trochotómia: attól függően rendszereti a konfliktusokat, hogy azok milyen hatást váltanak ki a felekben – eltávolodhatnak, közeledhetnek, vagy ellenségekké válhatnak,
- négyes felosztás: a felekre jellemző viselkedés a visszavonulás, a feladás, a problémamegoldás és a veszekedés,
- végül az ötös felosztás: a felekre jellemző viselkedés a meghátrálás, az alkalmazkodás, a tárgyalás, az együttműködés és a saját érdekek érvényesítése.

A konfliktusok különböző intenzitással vannak jelen, a harmóniától a megsemmisítésre irányuló cselekményekig tartó skálán. Nem minden konfliktus járja végig a skála minden lépcsőjét, illetve az egyes lépcsőfokok között eltelt idő is lehet viszonylag rövid és akár hosszabb is. ³²

³¹ Dr. Németh Zsolt, Dr. Szekszárdi Júlia: A konfliktuspedagógia elméleti és gyakorlati háttere a testnevelőtanárok munkájában, Pécs, 2015 2.2.-2.5. fejezetek <http://tamop-sport.ttk.pte.hu/tananyagfejlesztes/a-konfliktuspedagogia-elmeleti-es-gyakorlati-hattere/02#fejezet2-1> (2020.03.06.)

³² Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 7.o.

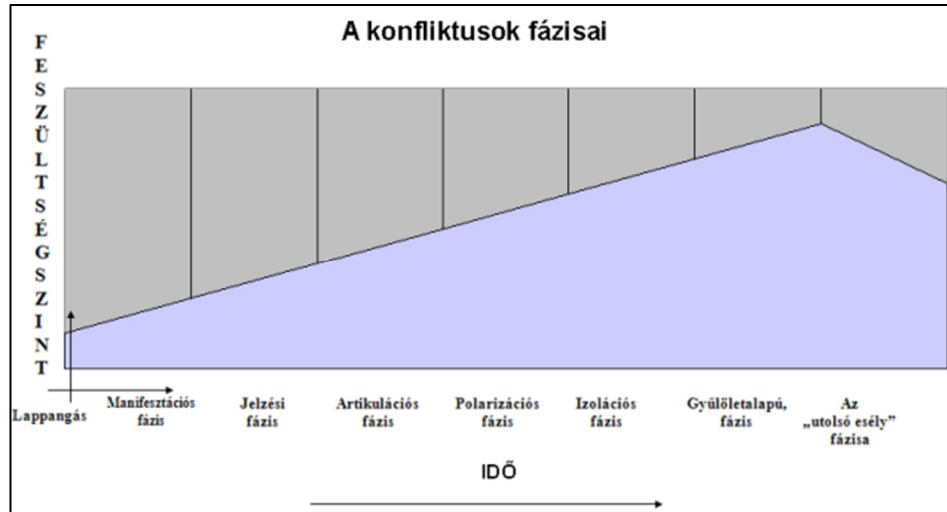
3. Konfliktuskezelés és konfliktuskezelési technikák

A konfliktus kezelési technikák, és azon belül az alternatív konfliktuskezelési megoldások ismertetéséhez, valamint az egyes lehetőségek összevetéséhez a konfliktus fogalmának a meghatározása, fajtáinak, valamint az egyes csoportosítási módszereinek bemutatása az előző fejezetben megtörtént. Így tehát, ebben a fejezetben a konfliktusok kialakulásának mechanizmusa, valamint a feloldási modellek bemutatása következik.

3.1. A konfliktusok kialakulása

A konfliktusok, konfliktus helyzetek általában nem egyik pillanatról a másikra alakulnak ki, hanem jellemzően egy hosszabb folyamatnak az eredményeként jönnek felszínre. Ennek megfelelően a konfliktusok kialakulását szakaszokra, fázisokra lehet bontani.

A szakaszok és fázisok tekintetében több elmélet is kialakult. Az egyik alapján a konfliktus kialakulásának a fázisai a következők: lappangás, manifesztációs fázis, jelzés, artikulációs fázis, polarizációs fázis, izolációs fázis, gyűlöletalapú fázis és az „utolsó esély” fázisa.³³

2. ábra: A konfliktus kialakulásának fázisai³⁴

Egy másik megközelítés szerint, a konfliktus kialakulásának a szakaszai a következőképp különíthetők el:³⁵³⁶

³³ http://konszenzus.org/wp-content/uploads/AVR/lecke3_lap4.html (2020.03.06.)

³⁴ http://konszenzus.org/wp-content/uploads/AVR/lecke3_lap4.html (2020.03.06.)

³⁵ Csemáné Dr. Várad Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 5-6.o.

³⁶ http://konszenzus.org/wp-content/uploads/AVR/lecke3_lap4.html (2018.05.10.)

- látens konfliktus, mely esetben a konfliktus feltételei már adóttak, azonban maga a konfliktus még rejtve van,
- észlelt konfliktus akkor jön létre, ha már a konfliktushoz vezető tény is ismertté válik,
- átérzett konfliktusról akkor beszélhetünk, ha a konfliktushelyzethez az emberben már negatív érzelmek is társulnak,
- kézzelfogható konfliktus a következő szakasz, mely esetben már nem csak belső érzelmekről beszélhetünk, hanem olyan megnyilvánulásokról, melyek külső szemlélőnek is egyértelműsítik a konfliktushelyzet meglétét,
- valamint a konfliktus feloldása, esetleges elnyomása.

A létrejövő konfliktusok jelentős részének elkerülése lehetséges, csupán az egyes konfliktusmegelőző módszereket kellene alkalmazniuk a résztvevő feleknek. A módszer alkalmazásához pusztán a másik fél nonverbális viselkedésének megfigyelése és az abból történő következtetésekre adott helyes reakció is sokszor elegendő lehet.³⁷

3.2. A konfliktuskezelést befolyásoló tényezők

Az aktuálisan kialakulandó konfliktust az alábbi tényezők befolyásolhatják:

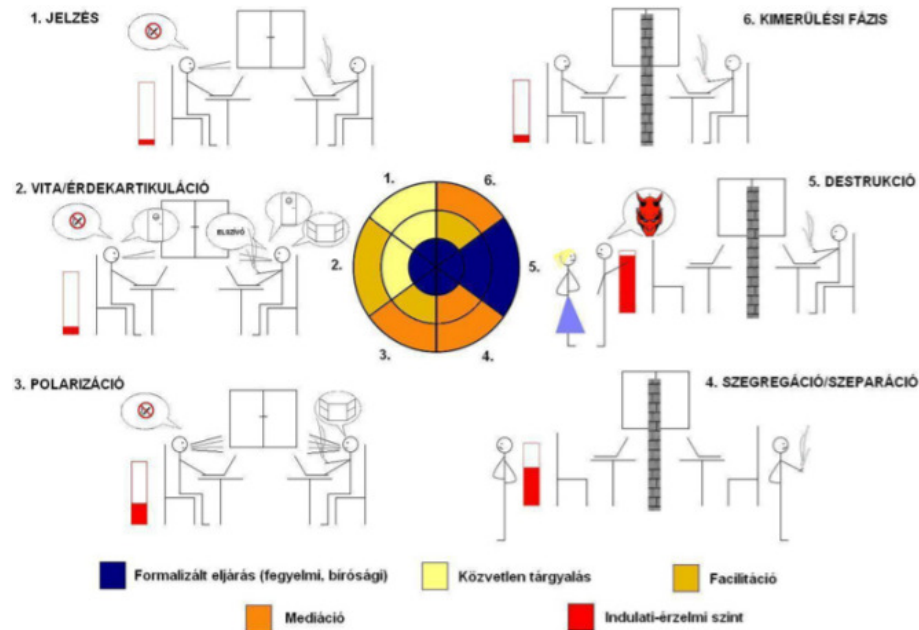
- az, hogy a konfliktus éppen mely fázisban van, az egyes fázisok pedig a következők lehetnek: jelzés, vita, polarizáció, szegregáció vagy szeparáció, destrukció, valamint a kimerülési fázis (3. és 4. ábra).
- a konfliktus intenzitása, melyek a következők lehetnek: harmónia, egyet nem értés, mások nyílt számonkérése, mások szóbeli támadása, verbális fenyegetés, fizikai támadás, valamint a másik fél megsemmisítése.³⁸
- az egyének stressztűrő képessége, mely függ a személyiség tényezőktől, élettapasztalatoktól, korábbi esetek tanulságaitól.
- az egyének által „hozott” családi minta,
- az észlelés, érzékelés, és információ feldolgozása, mivel a konfliktushelyzetek kialakulásában jelentős szerepe van a megértésnek, vagy egy-egy helyzet máshogy észlelésének két egyén között.
- személyiségjellemzők (konformista vagy nonkonformista),
- énállapot, mint szülői-, felnőtt- vagy gyermeki énállapot.

³⁷ Varga Olga: Konfliktuskezelés, NSZFI, SzT-013-50

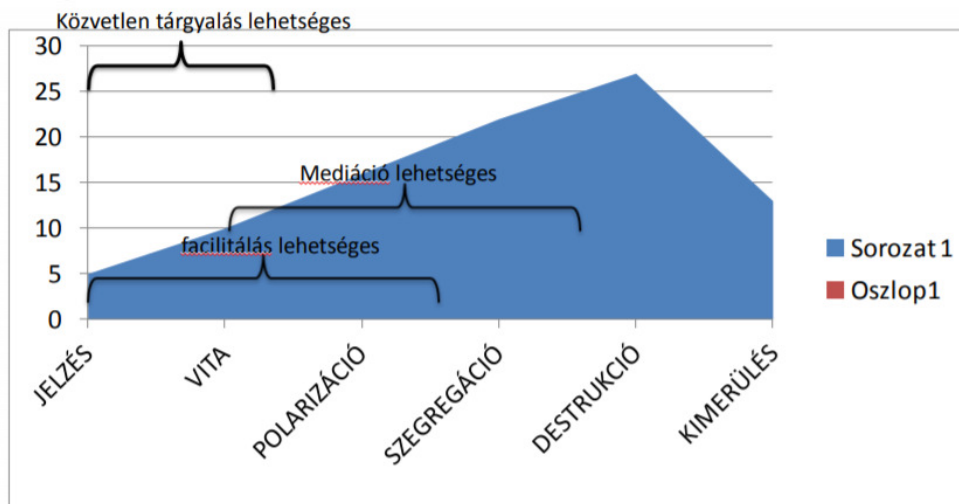
³⁸ Csíkosné Sipeki Irén: Konfliktusiskola

https://www.kodolanyi.hu/images/tartalom/File/hefop/a_konfliktusiskola_csikosne_sipeki_iren.pdf (2018.05.08.)

- életpozíció, mely az egzisztenciális pozíciót foglalja magában,
- driverek, hiedelmek, sorskönyv,
- valamint az egyének alapfélelmei.³⁹

3. ábra: A konfliktusok fázisai⁴⁰

4. ábra: A konfliktusok fázisai⁴¹

A 4. ábra alapján látható, hogy a konfliktusok mely eskalációs fázisaiban alkalmazható sikerrel a tárgyalás, facilitáció vagy éppen mediáció, mint konfliktuskezelési stratégia.

³⁹ Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 10-11.o.

⁴⁰ Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 10-11.o.

⁴¹ Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ: Konfliktuskezelés, 2015.április 2. (TÁMOP 5.5.7-08/1-2008-0001) <http://www.ijsz.hu/UserFiles/konfliktuskezeles.pdf> (2018.05.11.)

3.3. Konfliktuskezelési stratégiák és modellek

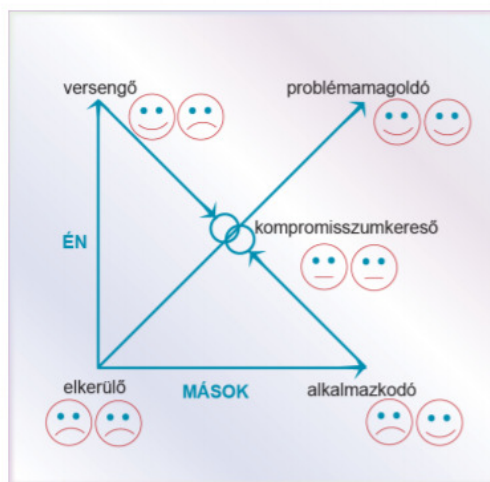
Azt vizsgálva, hogy egy egyén a konfliktus során milyen módon képes saját véleményét kifejezésre juttatni, érdekeit érvényesíteni, három féle formát lehet megkülönböztetni.

A passzív típusú, azaz behódoló személy alapvető viselkedési formája a konfliktus helyzetekben, hogy saját szükségleteit hátra szorítva, a másik egyént hagyja érvényesülni.

Az aszertív típusú személy úgy áll ki a véleménye mellett, úgy képviseli, valamint érvényesíti érdekeit, hogy mindeközben más személyeket nem sért meg, nem sérti azok jogait, érzéseit, valamint az érdekérvényesítés során törekszik a másik szükségleteit is számításba venni.

Az agresszív típusú személy is érdekérvényesítő, mint az aszertív típusú, azonban ő már mások kárára is törekszik az érdekeit érvényesíteni. ⁴²⁴³⁴⁴

Ezen viselkedési formák alapján, azt vizsgálva, hogy az önérvényesítés szintje, valamint a kooperáció szintje az egyének között hogyan alakul, öt konfliktuskezelési modellt különböztethetünk meg (5. ábra).

5. ábra: Problémamegoldó modellek⁴⁵

⁴² Csíkosné Sipeki Irén: Konfliktusiskola

https://www.kodolanyi.hu/images/tartalom/File/hefop/a_konfliktusiskola_csikosne_sipeki_iren.pdf (2018.05.08.)

⁴³ Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 18-19.o.

⁴⁴ Varga Olga: Konfliktuskezelés, NSZFI, SzT-013-50

⁴⁵ Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ: Konfliktuskezelés, 2015.április 2. (TÁMOP 5.5.7-08/1-2008-0001) <http://www.ijsz.hu/UserFiles/konfliktuskezeles.pdf> (2018.05.11.)

A versengő modell esetében az egyén versengéssel törekszik a konfliktushelyzetek feloldására, számára abszolút a győzelem a fontos, kizárja az ellenfél érveit, véleményét.⁴⁶⁴⁷

A kompromisszumkész vagy kompromisszum-kereső modell esetében a megoldás megtalálása van a középpontban, a résztvevők a közös, megegyező pontok kiemelésére törekszenek, nem pedig egymás véleményének az elfogadhatatlanságára. Jellemző még, hogy a résztvevők hajnaldók engedményeket tenni a kompromisszum létrehozásához, így az érdekeik érvényesítése mellett, fel is adják céljaik egy bizonyos részét.⁴⁸⁴⁹

Az alkalmazkodó modell esetében az egyén olyan módon oldja fel konfliktushelyzeteit, hogy önként lemond saját érveiről, érdekeiről, céljairól, így igyekszik a lehető leghamarabb kikerülni a számára kellemetlen helyzetből.⁵⁰⁵¹

Az elkerülő modell esetében a konfliktus teljes elkerüléséről beszélhetünk, azaz az érintett egyén inkább meghátrál, kihátrál a probléma elől, mintsem megoldást találjon rá. A megoldás során az egyén valamely diplomatikus módon kerülhetik a konfliktushoz vezető kérdést, vagy esetleg elhalaszthatja, elodázhathatja a probléma megoldását, legegyszerűbb esetben azonban csak visszavonul a konfliktus helyzetből.⁵²⁵³

Az utolsó, az együttműködő modell esetében a konfliktusban résztvevő egyének a konfliktus helyzetet olyan problémaként fogják fel, hogy minden áron arra megoldást kell találni. Törekszenek rá, hogy minden résztvevő fél érdekei, céljai érvényre jussanak és megvalósuljanak a probléma megoldása során. A megoldás során törekszenek rá, hogy ne maradjanak negatív érzések vissza a jövőben.⁵⁴⁵⁵⁵⁶

Ezek alapján többféle konfliktuskezelési stratégiáról is beszélhetünk:⁵⁷

⁴⁶ <https://asszertivakademia.hu/konfliktuskezeles-bevezetes-alapok-technikak/> (2020.03.06.)

⁴⁷ Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ: Konfliktuskezelés, 2015.április 2. (TÁMOP 5.5.7-08/1-2008-0001) <http://www.ijsz.hu/UserFiles/konfliktuskezeles.pdf> (2018.05.11.)

⁴⁸ <https://asszertivakademia.hu/konfliktuskezeles-bevezetes-alapok-technikak/> (2020.03.06.)

⁴⁹ Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ: Konfliktuskezelés, 2015.április 2. (TÁMOP 5.5.7-08/1-2008-0001) <http://www.ijsz.hu/UserFiles/konfliktuskezeles.pdf> (2018.05.11.)

⁵⁰ <https://asszertivakademia.hu/konfliktuskezeles-bevezetes-alapok-technikak/> (2020.03.06.)

⁵¹ Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ: Konfliktuskezelés, 2015.április 2. (TÁMOP 5.5.7-08/1-2008-0001) <http://www.ijsz.hu/UserFiles/konfliktuskezeles.pdf> (2018.05.11.)

⁵² <https://asszertivakademia.hu/konfliktuskezeles-bevezetes-alapok-technikak/> (2020.03.06.)

⁵³ Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ: Konfliktuskezelés, 2015.április 2. (TÁMOP 5.5.7-08/1-2008-0001) <http://www.ijsz.hu/UserFiles/konfliktuskezeles.pdf> (2018.05.11.)

⁵⁴ <https://asszertivakademia.hu/konfliktuskezeles-bevezetes-alapok-technikak/> (2020.03.06.)

⁵⁵ Varga Olga: Konfliktuskezelés, NSZFI, SzT-013-50

⁵⁶ Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ: Konfliktuskezelés, 2015.április 2. (TÁMOP 5.5.7-08/1-2008-0001) <http://www.ijsz.hu/UserFiles/konfliktuskezeles.pdf> (2018.05.11.)

⁵⁷ Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 20-21.o.

- nyertes-nyertes: mely esetben mindkét fél céljai elérésre kerülnek, mindenki elégedetten lép ki a konfliktus helyzetből.
- nyertes-vesztes: ilyen stratégia esetében jellemzően csak az egyik konfliktusban résztvevő egyén akarata érvényesül, csak az ő céljai valósulnak meg.
- vesztes-vesztes: mely esetben a konfliktus eredményeként egyik fél sem érzi úgy, hogy célját elérte volna, egyik fél sem elégedett az elért eredménnyel.

3.4. Konfliktuskezelési eljárások, technikák

A kommunikáció szerepe rendkívül fontos a konfliktuskezelési folyamatok során.

Az asszertív kommunikáció segítségével érvényre juttathatjuk saját véleményünket, érvényesíthetjük saját érdekeinket úgy, hogy mindeközben a másik felet megkímélhetjük a kellemetlenségektől. Ilyen asszertív kommunikációs eszközök lehetnek a következők:⁵⁸

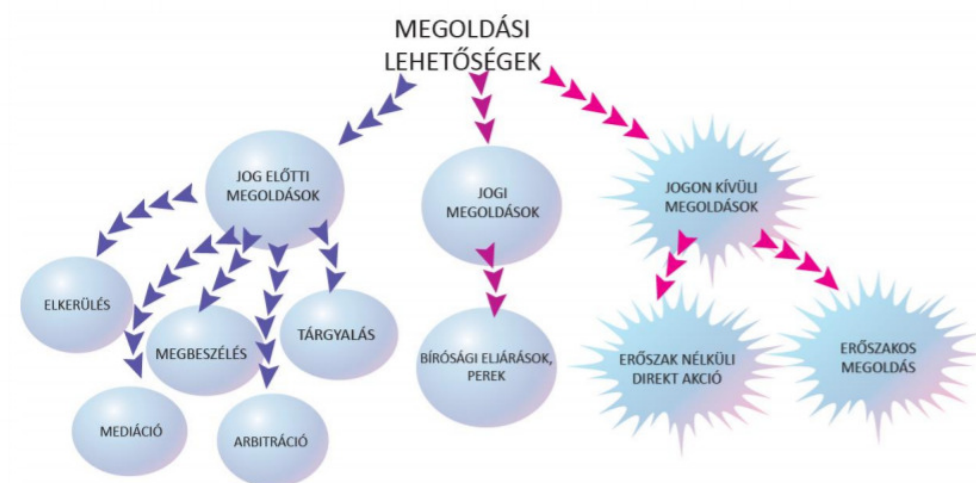
- kellemes érzések kifejezése, melynek során azt éreztethetjük, hogy a másik által végzett cselekvések, milyen kellemes élményt szereztek számunkra. Természetesen ennek kifejezése nem csak a verbális, hanem a nonverbális jelekkel is megtörténhet.
- ugyanezt megtehetjük a számunkra kellemetlen érzésekkel is, azonban ezesetben azonban figyelniünk kell arra, hogy csak az érzést, nem pedig a másik fél bírálatát fejezzük ki, tegyük meg.
- szükségletek kifejezése, melynek során tudathatjuk a másik féllel, hogy számunkra mi a fontos.
- a pozitív kéréssel pedig közölhetjük a másikkal, hogy mit várunk tőle, mit csináljon meg. Ezt az eszközt kapcsolhatjuk az érzelmek kifejezésével is, felfesthetjük, hogy milyen érzéseink lesznek akkor, ha a másik végrehajtja, amit kérünk tőle.

Attól függően, hogy a konfliktusok feloldására jog előtti, vagy jogon kívüli módon kerül e sor, az alábbiak szerint csoportosíthatjuk a konfliktuskezelési eljárásokat: (6. ábra)

- jog előtti, nem erőszakos eljárások:
 - o egyik esetben a döntést maguk a felek hozzák meg: ezen technikák része a mediáció.

⁵⁸ Dr. Budavári-Takács Ildikó: A konfliktuskezelés technikái, Szent István Egyetem, 2011
https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0019_konfliktus_kezeles/ch14.html (2018.05.11.)

- a másik esetben azonban a döntést egy külső, semleges szakértő hozza meg: ennek példája az arbitráció vagy döntőbíróság.
- jogi megoldások: melyek tulajdonképpen lehetnek a bírósági eljárások, vagy perek. Természetesen ezen technika esetében is kikerül a döntés az érintett felek kezéből.
- jogon kívüli megoldások: ezek többnyire erőszakosabbak, tehát nyomásgyakorlás útján oldják fel a kialakult konfliktushelyzetet.⁵⁹

6. ábra: Konfliktuskezelési lehetőségek⁶⁰

A hagyományos jogi úton értelmezett konfliktuskezelési eljárások a következők lehetnek:⁶¹

- polgári peres eljárás: törvény által szabályozott, kerestlevéllel indítható és bírói döntéshozatal jellemzi a felek meghallgatását követően.
- polgári nem peres eljárás: nem érvényesek rá a polgári peres eljárás szabályai, valamint nem is minden esetben bíró jár el az eljárásban. Az eljárás kérelemmel vagy beadvánnyal indítható, valamint a döntés nem minden esetben végleges.
- büntetőper: melynek során a bűncselekmények felderítése, valamint a büntetőjogi felelősség megállapítása a cél.

⁵⁹ Csemáné Dr. Várad Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 26-27.o.

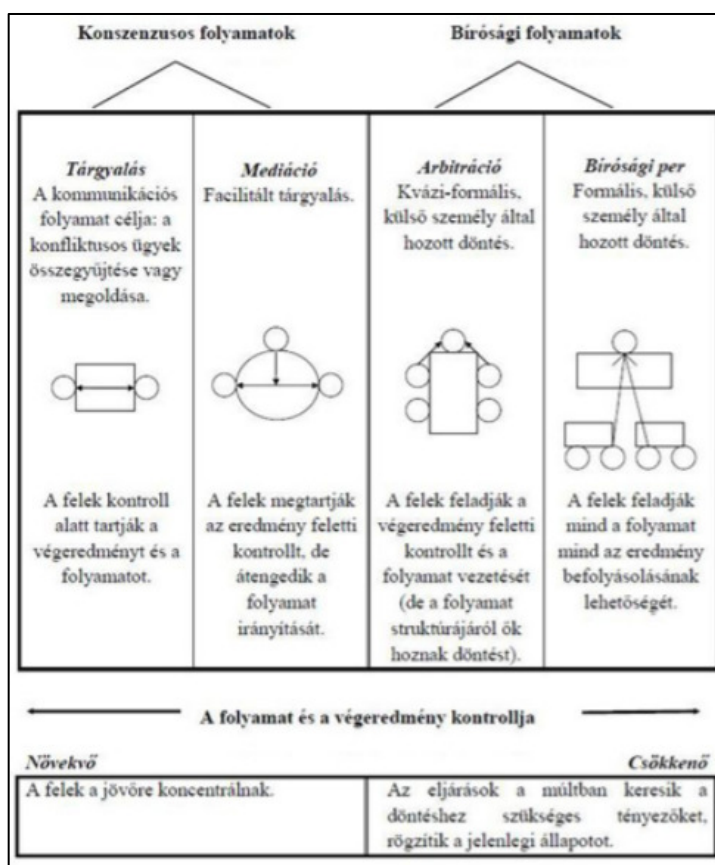
⁶⁰ Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ: Konfliktuskezelés, 2015.április 2. (TÁMOP 5.5.7-08/1-2008-0001) <http://www.ijsz.hu/UserFiles/konfliktuskezeles.pdf> (2018.05.11.)

⁶¹ Csemáné Dr. Várad Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 32-35.o.

- közigazgatási hatósági eljárás: ügyfelek kérelmére, bejelentésre vagy nyilatkozat megtételére indul, vagy egyes törvényben meghatározott esetekben hivatalból is indulhat. Az eljárás menetét pedig a Ket. részletesen szabályozza.

Az alternatív konfliktuskezelési megoldások, valamint a hagyományos jogi út között értelmezhető vitarendező megoldás a választottbírói eljárás. Ezen esetben a konfliktus feloldása vagy vita eldöntése a felek által, a döntés jogát átruházva egy független választott bíró vagy bíróság kezében van. A választott bíróság lehet ad hoc, vagy állandó.⁶²

Az egyes konfliktuskezelési lehetőségek, eljárások csoportosítása a 7. ábrán látható, melynek értelmében a technikák a konszenzusos folyamatok és bírósági folyamatok körébe sorolhatók.

7. ábra: Konfliktuskezelési módszerek csoportosítása⁶³

⁶² Csemáné Dr. Várad Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 27-28.o.

⁶³ Kertész T.: Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2010. 33.o.

A fenti csoportosítási módszer alapvetően a fontosabb leíró jellemzők alapján veti össze a konfliktuskezelési eljárási lehetőségeket, de főleg arra koncentrál, hogy a résztvevő felek milyen mértékig tartják kontroll alatt a folyamatot, egyáltalán kontroll alatt tartják-e vagy sem, illetve, hogy összességében milyen mértékig szabályozott, mennyire formális a választott eljárás.

3.5. A konfliktus feloldását akadályozó tényezők

Az előzőekben felsorolt konfliktuskezelő módszerek megfelelő kiválasztását követően sem garantálható teljes mértékben a konfliktus feloldása. Vannak olyan külső, illetve belső okok, melyek olyan mértékben befolyásolják a konfliktus feloldhatóságát, hogy jelentős akadályt állít a konfliktuskezelési technika sikerességével szemben. Külső körülmény közé tartozik az időtényező, míg a belső, szubjektív tényezők közé sorolhatók a felek eltérő szükségletei, a bizalomhiány, az értékrendbeli különbségek, valamint a nyelvi korlátok.⁶⁴

A fentiekben túlmenően, a konfliktus feloldásának sikerességét jelentős mértékben befolyásolja az is, hogy a felek ilyen szándékkal ülnek le tárgyalni. Elsősorban kétféle tárgyalási típust szükséges itt megemlíteni, az érdekalapú tárgyalást, valamint a pozícionális alkut (8. ábra).

⁶⁴ Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 21-24.o.

	PA	ÉAT
<i>Tárgyaló felek</i>	Ellenfelek	Együttműködő partnerek
<i>Személyközi kapcsolatot</i>	Veszélyezteteti, offenzív magatartás	Megerősíti, kooperatív technikák
<i>Kapcsolat</i>	Csak a jelenre koncentrál	Jövőorientált is
<i>Bizalom</i>	Nem kell	Kölcsönös bizalom kialakítása szükséges
<i>Felek érdekei</i>	Kizárják egymást	Egyidejűleg kielégíthetők
<i>Információk</i>	Elhallgatják	Szükségletek, érdekek kölcsönös feltárása
<i>Javak</i>	Korlátozottak	Bővíthetők
<i>Kimenetel</i>	Nyertes-vesztes, esetleg kompromisszum	Nyertes-nyertes
<i>Problémákhoz való hozzáállás</i>	Pozíció tartása, a másiktól engedmények kiereszkölése	Minden felet kielégítő közös megoldás megtalálása
<i>Fókusz</i>	Nyereség, saját megoldás erőltetése, a harc a személyek között folyik	A problémákra és azok megoldására koncentrál, a szükségletek és érdekek feltárásával, és minden félnek kielégítő közös megoldás megtalálásával
<i>Idő</i>	Rövid távon kevésbé időigényes	Hosszabb időt vesz igénybe, de a megállapodás tartósságára a megelégedettség a garancia

8. ábra: A pozícionális alku és az érdekalapú tárgyalás⁶⁵

Alapvetően a pozícionális alkut folytató fél előre tudja, hogy mit szeretne elérni a kommunikációja révén, tudja, hogy meddig hajlandó engedni, elmenni a tárgyalás során. A fél célja a minél nagyobb győzelem elérése, melyet úgy ér el, hogy a másik fél hiányosságaira, gyenge pontjaira világít rá a tárgyalás során. Az érdekalapú tárgyalás során a fél a saját, illetve a másik fél érdekeit is figyelembe véve cselekszik, melyet úgy ér el, hogy bizalommal fordul felé, megosztja az információit és a szükségletek feltárására, majd kielégítésére törekszik.⁶⁶

⁶⁵ Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 25.o.

⁶⁶ Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 24.o.

4. Alternatív konfliktuskezelési technikák használata

Az alternatív konfliktuskezelési módok kialakulása az 1940-1950-es években kezdődött meg az Amerikai Egyesült Államokban, mivel felismerték annak a ténynek a fontosságát, hogy az egyes munkaügyi viták mekkora veszteségeket okozhatnak gazdasági szempontból. A megoldás a kooperáció volt, melynek célja a megegyezés, mindkét fél nyertes pozícióba kerülése. A három fontos jellemző tényező: az együttműködés, a bizalomépítés, valamint a hosszútávú gondolkodás. Ezt követően kezdett a meglévő előnyök miatt Európában is elterjedni az alternatív vitarendezés lehetősége.

2002-ben került kidolgozásra a Zöld Könyv, melyben a polgári, valamint kereskedelmi jog területén alkalmazható alternatív eljárások alkalmazásáról volt szó. Így válhatott az alternatív vitarendezés a széles nyilvánosság számára is ismertebbé.⁶⁷

4.1. Facilitáció

A facilitációt, más néven irányított tárgyalásnak is szokás nevezni, egy külső személy által irányított, vagy vezérelt kommunikáció a felek között, melynek segítségével igyekeznek a létrejött probléma megoldására. Akkor alkalmazható, ha alapvetően a felek között nincsenek feloldhatatlan, végleges ellentétek.

A folyamat nem túl szabályozott, a facilitációs folyamat végén a döntést a bevont külső szakértő – más néven facilitátor – hozza meg az érintettekkel. Személyét közösen kell a feleknek meghatározniuk úgy, hogy nem lehet érdekelt a felmerült vitás ügyben vagy témában.⁶⁸⁶⁹

4.2. Mediáció

A mediáció más néven közvetítői, vagy közvetített eljárás, mely során egy közvetítő – akit szokás mediátornak is nevezni – közreműködésével történik a probléma vagy konfliktus feloldása a felek között. A mediátor, az eljárás jellegéből kifolyólag közvetítői tevékenységet végez az érintettek között, egymás felé. Természetesen követelmény, hogy

⁶⁷ <http://slideplayer.hu/slide/2215937/> (2018.05.12.)

⁶⁸ Dr. Németh Zsolt, Dr. Szekszárdi Júlia: A konfliktuspedagógia elméleti és gyakorlati háttere a testnevelőtanárok munkájában, Pécs, 2015 2.2.-2.5. fejezetek <http://tamop-sport.ttk.ptc.hu/tananyagfejlesztas/a-konfliktuspedagogia-elmeleti-es-gyakorlati-hattere/02#fejezet2-1> (2020.03.06.)

⁶⁹ Csemáné Dr. Várad Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 29.o.

a mediátor független, semleges személy legyen, akinek személyét a két fél közösen határozza meg.

A mediáció során a konfliktusokat természetes jelenségeknek tekintik, amelyeket nem elhárítani, vagy elkerülni kell, hanem megoldani.⁷⁰

A mediációs tevékenység a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény alapján a következőt jelenti:

„A közvetítés olyan sajátos permegelőző, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, amelynek célja a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezés alapján – a vitában nem érintett harmadik személy (közvetítő) bevonása mellett – a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása.”⁷¹

A mediációs technika már a konfliktus korai szakaszaiban is alkalmazható, vagy olyan esetekben is, ha egy tárgyalás lebonyolítása nem lehetséges a felek egymás iránti nem megfelelő kommunikációja miatt.

A mediátor az egyes konfliktuskezelésekre alkalmas kommunikációs eszközökkel igyekszik feloldani a felek közti problémákat. A megbízott közvetítő személy miközben segíti a feleket, hogy a probléma megoldására törekedjenek, segít a megoldási lehetőségek kidolgozásában, természetesen megakadályozza annak lehetőségét, hogy a konfliktushelyzet elmérgesedjen, tovább eszkalálódjon az érintettek között.

A mediáció, mint alternatív konfliktuskezelési tevékenység nem a múltra, a múltban történt eseményekre koncentrál, hanem inkább a felek érdekeire, szükségleteire, jövőbeni céljaira.⁷²⁷³

A mediáció alapelvei a fentieknek megfelelően következők:

- önkéntesség
- jövőre orientáltság
- titoktartás
- semlegesség

⁷⁰ Fehérpataky Balázs, Hunyadi Krisztina, dr. Juhász Éva Anna, Kovács Piroska, Molnár Hedvig, Szabóné Bánfalvi Katalin, Szikulai Rita, Szuláné Zsilinszki Gabriella, Voglné Nagy Zsuzsanna: Konfliktuskezelési iránytű, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2012 18.o.

⁷¹ 2002. évi LV. törvény a közvetítő tevékenységről

⁷² Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 29-30.o.

⁷³ Fehérpataky Balázs, Hunyadi Krisztina, dr. Juhász Éva Anna, Kovács Piroska, Molnár Hedvig, Szabóné Bánfalvi Katalin, Szikulai Rita, Szuláné Zsilinszki Gabriella, Voglné Nagy Zsuzsanna: Konfliktuskezelési iránytű, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2012 18.o.

A mediációs technika lehetséges alkalmazási területei:⁷⁴

- gazdasági és munkaügyi területek
- kisebbségi problémák
- családi konfliktusok
- iskolai összeütközések
- igazságügyi problémák feloldása
- környezeti összeütközések
- egészségügyi területek.

A mediációs eljárás szakaszokra bontható. Az előkészítő szakaszban a kiválasztott közvetítő vagy mediátor feladata, hogy felvegye a kapcsolatot az érintett személyekkel. Ezt követően pedig ún. előkészítő beszélgetések alkalmával tájékoztatja őket a mediáció alapelveiről, folyamatáról, valamint lehetőséget biztosít arra, hogy a felek elmondhassák a véleményüket a kialakult konfliktussal kapcsolatban.

Az előkészítő tevékenységeket követi a közös mediációs ülés. Az ülés bevezető szakaszában a felek tájékoztatására kerül sor, mégpedig arról, hogy milyen alapszabályok jellemzik az ülést, mi az ülés folyamata. Ezt követően a mediációs nyilatkozat aláírásával felhatalmazzák a mediátort a szerepköre betöltésére.

Az ún. megszakítás nélküli idő mindkét felet megilleti, ez idő alatt a felek a mediátorhoz beszélve ismertetik álláspontjukat. Ezt követően az eszmecsere szakaszában a felek már egymáshoz is beszélhetnek, részletesen tárgyalhatják az egyes témákat, valamint esetleges megoldási javaslatokat is megfogalmazhatnak.

A megállapodás akkor kerül írásba foglalásra, ha a feleknek olyan álláspontot, megoldást sikerült kialakítaniuk, amelyet mindketten önként elfogadnak, és a mediátor is ellenőrizte, hogy egyik fél irányában sem érdeksértő. A megállapodás írásba foglalását a mediátor végzi el a felek szavait használva, majd összegzi az ülésen elért eredményeket.

A mediációs konfliktuskezelési eljárás utolsó szakasza az utánkövetés, melynek során a mediátor feladata ellenőrizni, hogy a felek betartják-e az írásos megállapodásban rögzített egyes vállalásaikat.^{75/76}

⁷⁴ <http://slideplayer.hu/slide/2215937/> (2018.05.12.)

⁷⁵ <http://slideplayer.hu/slide/2215937/> (2018.05.12.)

⁷⁶ Fehérpataky Balázs, Hunyadi Krisztina, dr. Juhász Éva Anna, Kovács Piroška, Molnár Hedvig, Szabóné Bánfalvi Katalin, Szikulai Rita, Szuláné Zsilinszki Gabriella, Voglné Nagy Zsuzsanna: Konfliktuskezelési iránytű, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2012. 19. o.

4.3. A konferencia modellek

A konferencia modellek segítségével történő konfliktus vagy vitarendezés során olyan élményeket vagy történeteket beszélnek meg a résztvevők, melyek az adott kör számára meghatározóak, esetleg egyes normák megsértéséhez vezettek.

A konferencia modellek célja a megsértett emberi viszonyok vagy az előzőleg említett, megsértett normák visszaállítása, valamint ennek nyomán a résztvevő közösség formálása is. Különbség az előző technikákhoz képest, hogy az ilyen típusú konfliktuskezelési eljárásban nem csak a közvetlen érintettek vesznek részt, hanem azok is, akikre a konfliktushelyzet közvetetten valamilyen hatással van.

Ezen kívül, az előző bekezdésnek megfelelően cél az is, hogy a norma sértő egyén megismerje cselekvése következményeit, esetleg szembesüljön az érintettekkel, akik részvételükkel az elkövetővel kapcsolatos döntéshozatalban is közreműködhetnek.⁷⁷

4.4. A körmodellek

Háromféle körmodellt tudunk megkülönböztetni:

- béketeremtő kör – célja, hogy egy adott közösségen belüli jó kapcsolatot állítson helyre. A megbeszélésen – a konferencia modellekhez hasonlóan – nem csak a közvetlen érdekelt felek, hanem családtagjaik, valamint a közösség is részt vesz.
- ítélkező kör – célja, hogy bűncselekmények elkövetése esetén az okozott sérelmek megfelelően megoldásra kerüljenek. Az egész közösség részt vesz az ülésen, cél, hogy a tett és a mögöttes indítékokat, információkat, a bűncselekmény elkövetésének körülményeit is mindenki megismerje, együttes erővel felszínre hozza. Ezen túlmenően az eljárás előnye, hogy a hasonló cselekmények megelőzésére is jó hatással van.
- gyógyító kör – melynek célja, hogy több lépcsőben helyreállítsák a közösségi békét. Az első szakaszban kizárólag a közvetlenül érintett felek vesznek részt egy-egy gyógyító ülésen. Az érintettek családjának bevonása az adott sértett egyén támogatását, egyénről való gondoskodást szolgálja, valamint a tettes esetében a szembesítést, és a felelősségvállalásra való ösztönzést. Ezt

⁷⁷ Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 31-32.o.

követően áll össze a két gyógyító kör egy ítélő körre, ahol megtörténik a döntéshozatal.

A három modell közös jellemzője, hogy nem engedi meg, hogy egy ember végezze el a döntéshozatalt egy másik emberrel kapcsolatosan.⁷⁸

⁷⁸ Csemáné Dr. Várad Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 31-32.o.

5. A műszaki innovációk és konfliktushelyzetek

Az előző fejezetekben külön-külön kifejtésre kerültek a műszaki innovációval kapcsolatos alapfogalmak, valamint a konfliktussal, konfliktus kezeléssel kapcsolatos fogalmak és peremfeltételek, valamint az egyes konfliktuskezelési technikákra vonatkozó alapvető információk. A további fejezetekben a műszaki innovációknak csak egy szűkebb része, a szabadalom és azzal kapcsolatos konfliktusok kerülnek kifejtésre, melynek részletszabályai az 1995. évi XXXIII. törvényben találhatók.

Az 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról definiálja a szabadalom jogosultját, megadja a feltaláló személyének követelményeit:

„7. § (1) Feltaláló az, aki a találmányt megalkotta.

(2) Amíg jogerős bírósági ítélet mást nem állapít meg, azt a személyt kell feltalálónak tekinteni, aki a szabadalmi bejelentésben eredetileg feltalálóként szerepelt, vagy akit a szabadalmi lajstrom az erre vonatkozó bejegyzésnek az 55. § (2a) bekezdése szerinti módosítását követően feltalálóként feltüntet.

(3) Ha többen közösen alkották a találmányt, a feltalálók szerzőségi részarányát - a szabadalmi bejelentésben eredetileg megadott ellenkező megjelölés hiányában - egyenlőnek kell tekinteni.

(4) Amíg jogerős bírósági ítélet mást nem állapít meg, a szabadalmi bejelentésben eredetileg megjelölt, a (3) bekezdés szerinti vagy a szabadalmi lajstromban az erre vonatkozó bejegyzésnek az 55. § (2a) bekezdése szerinti módosítását követően feltüntetett szerzőségi arányt kell irányadónak tekinteni...”⁷⁹

Tehát a törvény alapján fő szabály szerint a feltaláló az, aki a találmányt megalkotta, továbbá azt a személyt kell feltalálónak tekinteni, aki a szabadalmi bejelentésben szerepel. Amennyiben a találmányt többen alkották, a részarányuk főszabály szerint egyenlően alakul, kivéve ha más részarány került megjelölésre a szabadalmi bejelentés során.

Kivételként állapítja meg a törvény azt az esetet, melyben a bírósági ítélet más feltalálót, vagy a feltalálók részarányát másként állapítja meg, mint ahogyan az a bejelentésben szerepelt.

⁷⁹ 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról

„8. § (1) A szabadalom a feltalálót vagy jogutódját illeti meg.

(2) Amíg jogerős bírósági ítélet vagy hatósági határozat mást nem állapít meg, azt a személyt kell igényjogosultnak tekinteni, aki a találmányt korábbi elsőbbséggel jelentette be.

(3) Ha többen közösen alkották a találmányt, a szabadalom a feltalálókat, illetve jogutódjaikat közösen illeti meg. Több igényjogosult esetén - ellenkező megjelölés hiányában - a szabadalmi igény részarányát egyenlőnek kell tekinteni.

(4) Ha többen egymástól függetlenül alkották meg a találmányt, a szabadalom azt a feltalálót vagy jogutódját illeti meg, aki a találmányt korábbi elsőbbséggel jelentette be, feltéve, hogy e korábbi elsőbbségű bejelentést közlésszerűen vagy annak tárgyára szabadalmat adnak.”⁸⁰

A törvény a továbbiakban rendezi az ugyanazon szabadalomra több személy által beadott igény kérdéskörét, miszerint főszabály szerint az a személy lesz az igény jogosultja, aki elsőbbséggel jelentette be a találmányát.

Különleges eset, amikor ugyanazt a találmányt többen, egymástól függetlenül alkotják meg, valamint jelentik be. Erre az esetkörre a törvény szintén az elsőbbség elvét alkalmazza azzal, hogy az elsőbbségi bejelentéssel érintett találmányra végül szabadalmat adnak.

„9. § (1) Szolgálati találmány annak a találmánya, akinek munkaviszonyból folyó kötelessége, hogy a találmány tárgykörébe eső megoldásokat dolgozzon ki.

(2) Alkalmazotti találmány annak a találmánya, aki, anélkül, hogy ez munkaviszonyból eredő kötelessége lenne, olyan találmányt dolgoz ki, amelynek hasznosítása munkáltatója tevékenységi körébe tartozik.”⁸¹

Amennyiben a találmány megalkotása munkaviszony keretein belül munkavállaló által történik, ettől függően, hogy a munkavállalónak kötelezettsége-e a találmány megalkotása, két esetkör különíthető el – szolgálati vagy alkalmazotti találmány. Előbbi esetében a munkavállaló kötelezettsége a találmány létrehozása, még utóbbiban munkakörén kívül alkotja meg a találmányt.

⁸⁰ 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról

⁸¹ 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról

„10. § (1) A szolgálati találmányra a szabadalom a feltaláló jogutódjaként a munkáltatót illeti meg.

(2) Az alkalmazotti találmányra a szabadalom a feltalálót illeti meg, a munkáltató azonban jogosult a találmány hasznosítására. A munkáltató hasznosítási joga nem kizárólagos; a munkáltató hasznosítási engedélyt nem adhat. A hasznosítási jog a munkáltató megszűnése vagy szervezeti egységének kiválása esetén a jogutódra száll át; egyébként másra nem szállhat, illetve nem ruházható át...”⁸²

„14. § (1) Az alkalmazotti találmány hasznosítására való jog ellenében járó díjakat a munkáltató, több munkáltató esetén - eltérő megállapodásuk hiányában - a hasznosító munkáltató köteles megfizetni.

(2) A feltaláló díjazására a munkáltatóval kötött szerződése az irányadó.” [8]

A törvény rendezi a feltaláló személyének kérdését mindkét korábbi esetben, miszerint a szolgálati találmány esetében – mely esetben a munkavállalónak kötelessége a találmány megalkotása, a szabadalom a munkáltatót illeti meg. Az alkalmazotti találmány esetében pedig a feltalálót illeti meg a szabadalom azzal, hogy a munkáltató nem kizárólagosan, de jogosult a találmány hasznosítására hasznosításért járó díj megfizetése ellenében.

„25. § (1) A találmányból és a szabadalmi oltalomból eredő jogok - a feltaláló személyhez fűződő jogai kivételével - átszállhatnak, átruházhatók és megterhelhetők.

(2) Jelzálogjog alapításához a zálogszerződés írásba foglalása és a jelzálogjognak a szabadalmi lajstromba való bejegyzése szükséges.”⁸³

A találmány hasznosításával kapcsolatos jogokat a feltaláló átruházhatja, valamint megterhelheti, valamint a feltaláló halála esetén átszállhatnak örököseire.

„26. § (1) Ha a szabadalomnak több szabadalmasa van, saját hányadával bármelyik szabadalmastárs rendelkezhet. A szabadalmastárs részesedési hányadára a többi szabadalmastársat harmadik személlyel szemben elővásárlási jog illeti meg.” [8]

A törvény rendezi a közös szabadalom sorsát is, mely alapján főszabály szerint minden szabadalmas önállóan rendelkezhet a saját hányadával, de harmadik személlyel szemben a részesedésére a többi szabadalmast elővásárlási jog illeti meg.

⁸² 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról

⁸³ 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról

Az eddigieket tekintve elmondható, hogy a törvény kellő mértékben rendezi a feltaláló személyének megállapítására vonatkozó kérdéseket, és a helyzetét. Ettől függetlenül többféle érdekellentét előfordulhat a feltaláló személyével és jogosultságaival kapcsolatosan, pl.

- több feltaláló esetén a feltalálók részesedésének kérdésében;
- ugyanazon találmány több, egymástól független feltaláló általi igény bejelentése;
- közös szabadalom esetén, az egyik feltaláló részesedésének átruházása az elővásárlási jog megsértésével;
- alkalmazotti találmány esetében a munkáltató korlátozott hasznosítási jogának a túllépése;
- alkalmazotti találmány esetén a munkavállaló részére a hasznosítási díj meg nem fizetése.

A további, nem a feltaláló személyével kapcsolatos lehetséges konfliktusokra a törvény külön kitér, miszerint:

„34. § Ha a szabadalmi bejelentésnek vagy a szabadalomnak a tárgyát jogosulatlanul másnak a találmányából vették át, a sértett vagy jogutódja követelheti annak megállapítását, hogy a szabadalom egészben vagy részben őt illeti meg, valamint kártérítést követelhet a polgári jogi felelősség szabályai szerint.”⁸⁴

Amennyiben olyan személy, aki a szabadalom hasznosítására nem jogosult, bejelentéséhez átveszi a szabadalommal védett találmányt, a szabadalom jogosultja kérheti e tény megállapítását, valamint kártérítést követelhet.

„35. § (1) Szabadalombitorlást követ el, aki a szabadalmi oltalom alatt álló találmányt jogosulatlanul hasznosítja.

(2) A szabadalmas a bitorlóval szemben - az eset körülményeihez képest - a következő polgári jogi igényeket támaszthatja:

a) követelheti a szabadalombitorlás megtörténtének bírósági megállapítását;

b) követelheti a szabadalombitorlás vagy az azzal közvetlenül fenyegető cselekmények abbahagyását és a bitorló eltiltását a további jogsértéstől;

⁸⁴ 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról

c) követelheti, hogy a bitorló szolgáltatson adatot a szabadalom bitorlással érintett termékek, illetve szolgáltatások előállításában, forgalmazásában, illetve teljesítésében résztvevőkről, valamint az ilyen termékek terjesztésére kialakított üzleti kapcsolatokról;

d) követelheti, hogy a bitorló nyilatkozzon vagy más megfelelő módon adjon elégtételt, és hogy szükség esetén a bitorló részéről vagy költségén az elégtételnek megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak;

e) követelheti a szabadalom bitorlással elért gazdagodás visszatérítését;

f) követelheti a kizárólag vagy elsősorban a szabadalom bitorlásra használt eszközök és anyagok, valamint a szabadalom bitorlással érintett termékek lefoglalását, meghatározott személynek történő átadását, kereskedelmi forgalomból való visszahívását, onnan való végleges kivonását, illetve megsemmisítését.

(3) Szabadalom bitorlás esetén a szabadalmas a polgári jogi felelősség szabályai szerint kártérítést is követelhet... ”⁸⁵

Amennyiben olyan személy, aki a szabadalom hasznosítására nem jogosult, hasznosítja a szabadalommal védett találmányt, a szabadalom jogosultja kérheti e tény bírósági megállapítását, a cselekmény abbahagyását és a bitorló eltiltását a további jogsértéstől, hogy a bitorló adatot szolgáltatson a szabadalom bitorlással kapcsolatosan, elégtételt, szabadalom bitorlással elért gazdagodás visszatérítését, a szabadalom bitorlással kapcsolatos termékek lefoglalását és átadását vagy megsemmisítését, valamint kártérítést követelhet.

A bitorlást, mint szellemi tulajdonjog elleni bűncselekményt a Büntető Törvénykönyv büntetni rendeli a következők szerint:

„384. § (1) Aki

a) más szellemi alkotását sajátjaként tünteti fel, és ezzel a jogosultnak vagyoni hátrányt okoz,

b) gazdálkodó szervezetnél betöltött munkakörével, tisztségével, tagságával visszaélve más szellemi alkotásának hasznosítását vagy az alkotáshoz fűződő jogok érvényesítését attól teszi függővé, hogy annak díjából, illetve az abból származó haszonból vagy nyereségből részesítsék, illetve jogosultként tüntessék fel,

⁸⁵ 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról

büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”⁸⁶

A Btk. a szellemi alkotásokkal kapcsolatos bűncselekmények között azon eseteket bünteti, mely esetekben jogosulatlan személy más szellemi alkotását sajátjaként tünteti fel, valamint ezzel a tevékenységével annak vagyoni hátrányt okoz, továbbá jogosulatlan személy munkakörével történő visszaéléssel a jogosult jogainak érvényesítését függővé teszi a díjból vagy haszonból származó vagyonból történő részesülésétől.

Az eddigiektől eltérő, az egyes, szabadalommal védett találmányokkal kapcsolatos visszaélési formákat a Büntető Törvénykönyv is büntetni rendeli.

„388. § (1) Aki a jogosultnak törvény, törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés vagy európai uniós jogi aktus alapján fennálló iparjogvédelmi oltalomból eredő jogát

a) az oltalom tárgyának utánzásával vagy átvételével,

b) az oltalom tárgyának utánzásával vagy átvételével előállított áru forgalomba hozatalával, vagy az ilyen áru forgalomba hozatal céljából való megszerzésével vagy tartásával

megsérti, és ezzel vagyoni hátrányt okoz, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az iparjogvédelmi jogok megsértését üzletszerűen követik el.

(3) Ha az iparjogvédelmi jogok megsértését

a) jelentős vagyoni hátrányt okozva követik el, a büntetés egy évtől öt évig,

b) különösen nagy vagyoni hátrányt okozva követik el, a büntetés két évtől nyolc évig,

c) különösen jelentős vagyoni hátrányt okozva követik el, a büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés.”⁸⁷

A Btk. az egyes iparjogvédelmi oltalomból eredő jogok oly módon történő megsértését rendeli büntetni, mely esetben a jogosulatlan felhasználó az oltalom tárgyát utánozza vagy átveszi, illetve ezen tevékenységekkel árut állít elő vagy az árut

⁸⁶ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

⁸⁷ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

forgalomba hozza és ezzel vagyoni hátrányt okoz. A cselekménynek van vétségi és büntetési alakzata is, melyek között a különbséget az üzletszerűség adja.

Ezekén túlmenően, a jogalkotó minősített eseteket súlyosabban is büntetni rendel, mely a vagyoni hátrány mértékéhez igazodik, jelentős – különösen nagy – különösen jelentős vagyoni hátrány okozása között tesz különbséget.

„104. § (1) A Fővárosi Törvényszék kizárólagos illetékességgel rendelkezik és a 87. §-ban meghatározott összetételű tanácsban jár el a következő perekben:

a) a szabadalmi kényszerengedély megadására, módosítására és visszavonására irányuló perek, a 816/2006/EK rendelet [33/A. § (1) bek.] hatálya alá tartozó kényszerengedélyekkel összefüggő ügyek (83/A-83/H. §-ok) kivételével;

b) az előhasználati és a továbbhasználati jog, továbbá a 84/K. § (6) bekezdésében és az Egyezmény [84/A. § a) pont] 112a. cikkének (6) bekezdésében és 122. cikkének (5) bekezdésében szabályozott jogosultság fennállásával kapcsolatos perek; valamint

c) a találmány- vagy szabadalombitorlás miatt indított perek.”⁸⁸

A törvény alapján a szabadalmi perek több csoportra oszthatók:

- szabadalmi kényszerengedélyek megadására, módosítására vagy visszavonására irányuló perek,
- az előhasználati, vagy tovább használati joggal kapcsolatos perek,
- valamint egy találmány- vagy szabadalombitorlás miatt indított perek.

A fenti szabadalmi kérdésekkel kapcsolatos jogviták feloldása a Fővárosi Törvényszék kizárólagos illetékessége alá tartozik. A bíróság 3 főből álló tanácsban jár el, melyből két tagnak felsőfokú műszaki, vagy ezzel egyenértékű végzettséggel kell rendelkeznie. Az ülés nem feltétlenül nyilvános, azonban a tárgyalás eredményeként készült határozatot mindig nyilvánosan kell kihirdetni. A szabadalmi perekben szabadalmi ügyvivő is eljárhat, melyhez csak egy meghatalmazott által aláírt meghatalmazás szükséges. A szabadalmi perek során esetlegesen felmerülő szakmai

⁸⁸ 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról

kérdésekben a Bíróság kikérheti a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala mellett működő iparjogvédelmi testület véleményét.⁸⁹⁹⁰⁹¹⁹²

⁸⁹ Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog, Osiris Kiadó, 2013 XXIV. fejezet
https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_magyar_polgari_eljarasjog/ch06s06.html (2018.05.13.)

⁹⁰ <https://szabadalmi.hu/szabadalombitolas/> (2018.05.13.)

⁹¹ <http://innovaccess.eu/sites/default/files/textile-hungarie.pdf> (2018.05.13.)

⁹² 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról

6. Alternatív konfliktuskezelési technikák a szabadalmi konfliktusok helyzetében

Az egyes konfliktuskezelési technikák rendszere és részletesebb bemutatása már a 3. fejezetben ismertetésre került. Ennek értelmében a jelen fejezetben a fókusz az alternatív konfliktuskezelési technikákra kerül, valamint azok alkalmazhatósági kérdéseire.

A konfliktuskezelési módszerek közötti különbségek és hasonlóságok a következő táblázatban kerültek összefoglalásra.

	Bírósági eljárás	Alternatív jogi megoldások	Mediáció
Eljárás időtartama	hosszú	rövidebb, mint a bírósági eljárás	-
Eljárás kereteinek szabályozása	szigorú, törvényben meghatározott szabályok	előzőleg rögzített szabályok és egyéb törvényi feltételek	felek szabályozzák a témákat, amelyekről beszélni szeretnének, sőt még az elvet is, mely alapján irányítják a folyamatot
Felek hatása az eljáró személyre	nincs hatásuk az eljáró bíró kiválasztására	a felek választják meg	a felek választják meg
Konfliktus feloldási folyamat fókusza	az eljáró bíró jogot szolgáltató, az elkövetett cselekményre, a múltra fókuszál	múltra fókuszál, döntést az irányadó szabályok szerint hoznak	jövőre fókuszál, mivel a feladata, hogy a felek a jövőben konfliktusmentes viszonyt tudjon kialakítani
Konfliktuskezelési stratégia	nyertes-vesztes	nyertes-vesztes	nyertes-nyertes
Feszültség feloldása	nem történik meg	nem történik meg	megtörténik

1. táblázat: Konfliktuskezelési eljárások összehasonlítása⁹³

⁹³ Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 27-36.o.

Mint látható, a felvett szempontok alapján, a mediáció tűnik a leghatékonyabb, valamint konfliktuskezelési szempontból a legeredményesebb megoldásnak, hiszen kiemelkedik a többi módszer közül azzal, hogy a jövőre koncentrálva, a meglévő konfliktushelyzetet, és problémákat feloldva, egy nyertes-nyertes szituációt teremt a felek között a folyamat lezárásával.⁹⁴ Az alternatív jogi eszközök lehetővé teszik a résztvevő felek számára, hogy a döntést továbbra is ők hozzák meg, azonban ehhez meghatározott jogi keretek is társulnak.⁹⁵

További előnyök az alternatív vitarendezési technikák alkalmazásával kapcsolatosan (a peres eljárással összehasonlítva):⁹⁶

- rövidebb idő alatt lefolytatható,
- alacsonyabb költségeket jelent a résztvevők számára,
- az ügy feletti rendelkezés a felek kezében marad (önkéntesség),
- bizalmi jellegű eljárás,
- rugalmasan illeszkedik a felek igényeihez.

Természetesen az alternatív technikáknak is vannak hátrányai a hagyományos, peres eljárásokhoz képest:⁹⁷

- az önkéntesség miatt nincs garancia az eljárás befejezésére,
- többnyire kizárják a nyilvánosságot,
- nem alkalmazható minden esetben.

Meg kell jegyeznünk, hogy ettől függetlenül a többi konfliktuskezelési eljárásnak is van létjogosultsága, hiszen hiába egyre szélesebb körben engedi a szabályozás az alternatív módszerek használatát, még mindig vannak olyan területek, ahol a konzervatívabb, formálisabb jogi eljárásokat kell lefolytatni a konfliktusok kezelése érdekében.

Alapvetően mind a polgári jogi, mind a büntetőjogi jogvitákban lehetőség van Magyarországon közvetítő igénybevételére. A polgári jogi ügyekre vonatkozóan a korábban már érintett, 2002. évi LV. törvény a közvetítő tevékenységről az alkalmazandó jogszabály, melyben meghatározásra kerül, hogy mi a közvetítés, ki lehet közvetítő,

⁹⁴ http://igyk.pte.hu/files/tiny_mce/File/kari_projektek/informacioutudaservenyesusules/tananyagok/1_alprojekt/SZK/08_konfliktuskezesimodszerek.pdf (2018.05.12.)

⁹⁵ Csemáné Dr. Várad Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 27-36.o.

⁹⁶ Dr. Rácz Zoltán: Az alternatív vitarendezés (AVR) helyzete Magyarországon, Miskolci Egyetem, 2015 1.o.

⁹⁷ Dr. Rácz Zoltán: Az alternatív vitarendezés (AVR) helyzete Magyarországon, Miskolci Egyetem, 2015 1.o.

milyen jogviszonyban, jogvitákban van lehetőség közvetítői tevékenység igénybevételére és milyen feltételekkel, valamint mely esetekben nincs rá lehetőség.⁹⁸

A büntetőügyekben alkalmazandó közvetítői eljárásra vonatkozó szabályokat a 2006. évi CXXIII. törvény a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről, valamint a 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről és a 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról jogszabályok tartalmazzák.⁹⁹

A közvetítői eljárás fogalmát és célját a 2006. évi CXXIII. törvény a következőképp definiálja:

„2. § (1) A közvetítői eljárás a bűncselekmény elkövetésével kiváltott konfliktust kezelő eljárás, amelynek célja, hogy a büntetőeljárást lefolytató nyomozó hatóságtól, illetve ügyésztől független közvetítő bevonásával - a sértett és a gyanúsított közötti konfliktus rendezésének megoldását tartalmazó, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a terhelt jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő - írásbeli megállapodás jöjjön létre.

(2) A közvetítői eljárásban arra kell törekedni, hogy a sértett és a terhelt között megállapodás jöjjön létre.”¹⁰⁰

A büntetőügyekben alkalmazott közvetítői eljárásra szinte ugyanazon eljárási szabályok az irányadók, mint a polgári jogi eljárás során.

Ezek alapján nincs jogszabályi akadálya annak, hogy a közvetítői eljárás a szerzői jogi vagy iparjogvédelmi jogviták esetében – függetlenül attól, hogy az polgári jogi vagy büntetőjogi eljárást eredményezne – is alkalmazásra kerüljön.

Valószínűleg az 5. fejezetben ismertetett, szabadalmi jogviták feloldásában ritka a közvetítői eljárások alkalmazása – az eljárás elterjedésének korlátai miatt, de a következő fejezetben a szakirodalomban fellelhető vonatkozó információk ismertetésre kerülnek.

⁹⁸ Dr. Rácz Zoltán: Az alternatív vitarendezés (AVR) helyzete Magyarországon, Miskolci Egyetem, 2015 4. o.

⁹⁹ Dr. Rácz Zoltán: Az alternatív vitarendezés (AVR) helyzete Magyarországon, Miskolci Egyetem, 2015 4-5.o.

¹⁰⁰ 2006. évi CXXIII. törvény a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről

7. Gyakorlati kitekintés

A téma komplexitásából kifolyólag, miszerint a szellemi tulajdonjog és az alternatív konfliktuskezelési technikák alkalmazásának közös halmazának elemzése a cél, a gyakorlati kitekintéshez szélesebb körű irodalomkutatást szükséges végezni.

Az irodalomkutatás a Google keresőmotorjával került elvégzésre az alábbi keresőszavakkal, kereső kifejezésekkel:

- ADR in patent law
- ADR in IP
- ADR in patent cases
- Alternative dispute technique in patent law
- ADR in patent law case report
- ADR in patent law case study
- alternatív vitarendezési technikák a szellemi tulajdonjog területén
- alternatív konfliktuskezelés a szellemi tulajdonjogban.

A keresés eredményeként több 10.000 találat került kiadásra a keresőmotor által, azonban elmondható, hogy a legtöbb találat a keresőszavakat nem összefüggéseiben tartalmazta, melynek eredményeként nem került alkalmazásra.

Azon találatok, melyek a címük, absztraktjuk alapján alkalmazásra kerülhetnek, az alábbi táblázatban találhatók:

ELÉRÉSI ÚT	CÍM	TARTALOM
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3174147	Is ADR Suitable for the Resolution of Intellectual Property Disputes?	alternatív vitarendezési technikák általános jellemzése, vizsgálata
https://www.finnegan.com/en/insights/alternative-dispute-resolution-for-patent-cases-the-eastern.html	Alternative Dispute Resolution for Patent Cases: The Eastern District of Texas, the Northern District of California, and the International Trade Commission	regionális szabályozás
https://www.hoffmanneitle.com/wp-content/uploads/sites/2/The-use-of-mediation-in-settling-patent-disputes.pdf	The Use of Mediation in Settling Patent Disputes	általános ismertető az ADR technikákkal kapcsolatosan

https://www.adr.org/sites/default/files/document_repository/AAA192_Intellectual_Property_Disputes.pdf	“Products of the Mind” Require Special Handling: Arbitration Surpasses Litigation for Intellectual Property Disputes	ismertető, brossúra
https://www.burnslev.com/uploads/1540/doc/The_Case_For_Early_Mediation_Or_Arbitration_In_IP_Disputes.pdf	The Case For Early Mediation Or Arbitration In IP Disputes	általános ismertető az alternatív vitarendezési technikák alkalmazásáról
https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/alt.3810110108	Alternative dispute resolution in technology disputes	általános ismertető az alternatív vitarendezési technikák alkalmazásáról
https://www.iprhelphdesk.eu/sites/default/files/newsdocuments/Fact-Sheet-Alternative-Dispute-Resolution.pdf	Fact Sheet Alternative Dispute Resolution (ADR) mechanisms	EU ismertető
https://www.academia.edu/38006549/The_feasibility_of_alternative_dispute_resolution_to_resolve_intellectual_property_disputes_in_Jordan	The feasibility of alternative dispute resolution to resolve intellectual property disputes in Jordan	Jordán rendszer bemutatása, az alternatív vitarendezési technikák alkalmazásának lehetőségeinek feltárása
https://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1020&context=iplr	Using Alternative Dispute Resolution to Resolve Patent Litigation: A Survey of Patent Litigators	ADR technikák alkalmazhatóságának vizsgálata
https://www.stradley.com/-/media/files/resourceslanding/publications/1993/04/alternate-dispute-resolution-and-patent-law/files/krc-adr/fileattachment/krc-adr.pdf	The Federal Circuit Bar Journal The National Quarterly Review of the United States Court of Appeals for the Federal Circuit	ADR technikák alkalmazhatóságának elemzése
https://scholars.unh.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1236&context=risk	Alternative Dispute Resolution in Patent Controversies	általános ismertető az ADR technikák alkalmazhatóságáról a szabadalmi jogban
https://www.wipo.int/amc/en/center/tisc/	Time- and Cost-Efficient Alternative Dispute Resolution of R&D and Technology Transfer Disputes for TISCs	WIPO kiadvány az ADR technikákról, K+F jogeset

https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2009/03/article_0008.html	Efficient Alternative Dispute Resolution in Intellectual Property	WIPO kiadvány az ADR technikákról, bank jogeset
https://www.wipo.int/ipadvantage/en/details.jsp?id=2621	The Coffee War: Ethiopia and the Starbucks Story	WIPO vitarendezési jogeset
https://cardozo.jcr.com/vol6no1/CA_C104.pdf	ADR OF PATENT DISPUTES: A CUSTOMIZED PRESCRIPTION, NOT AN OVER-THE-COUNTER REMEDY	fiktív jogeset – eredménye: nem alkalmazható ADR technika a jogvita feloldásában
https://en.wikipedia.org/wiki/Apple_Inc._v._Samsung_Electronics_Co.	Apple Inc. v. Samsung Electronics Co.	Apple és Samsung közötti szellemi tulajdonjogi vita – peres eljárás

2. táblázat: Irodalomkutatás eredményei [saját szerkesztés]

A fenti eredmények közül az alábbiakban csak azon irodalmak kerülnek felhasználásra, ahol jogeset leírása is rendelkezésre áll.

A táblázatban jelölt (szürke mező) találatban a szerző az alternatív vitarendezési lehetőségeket egy fiktív jogeseten mutatja be. A cikk eredményeként azonban kiderül, hogy az által alkotott jogesetben nem alkalmazhatóak az alternatív vitarendezési módszerek hatékonyan, valószínűsíti, hogy a felek nem ezt a megoldást választanák a jogvitájuk feloldása érdekében.

A továbbiakban a másik három találat – mind a WIPO dokumentum tárából – elemzése, értékelése történik meg.

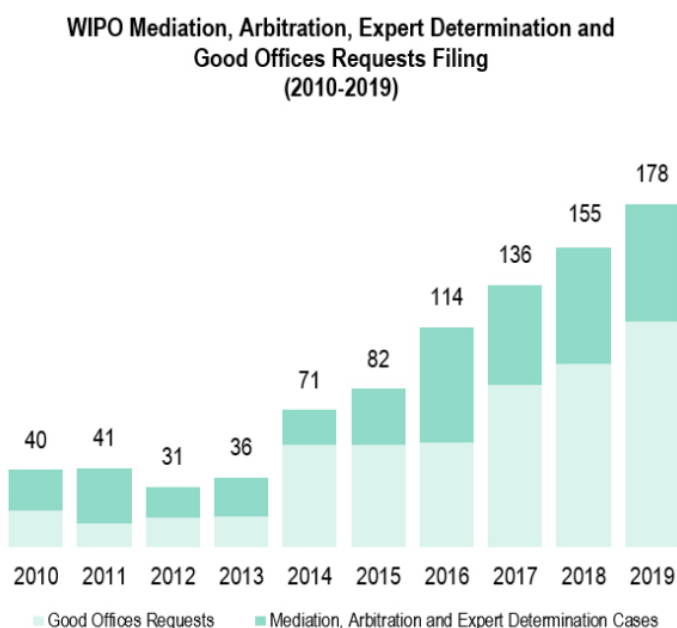
A magyarországi, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala és a World Intellectual Property Organization (WIPO) -szervezet együttműködnek annak érdekében, hogy a magyarországi szellemi tulajdonnal kapcsolatos jogviták feloldására a felek ne csak a peres eljárást, hanem egyes peren kívüli eljárási technikákat, mint például a mediációt vagy választottbíráskodást is minél szélesebb körben igénybe vegyék.

A WIPO létrehozott egy Mediációs és Választottbíráskodási Központot, mely semlegesen, nemzetközi szervezetként a szellemi tulajdonnal kapcsolatos jogviták megoldásához szolgáltat bizonyos tevékenységeket a felek számára. A szervezet segítséget nyújt a megfelelő mediátorok vagy éppen választottbírók felkutatásában, kiválasztásában, az egyes közvetítők díjának a megállapításában, a kapcsolattartásban, a

felmerülő költségek adminisztrációjában vagy éppen a tárgyalásokhoz helyszínek biztosításában.¹⁰¹

A WIPO alternatív vitarendezési eljárásai közül, a mediáció segítségével a jogviták 70%-át, választottbírók segítségével a jogviták 40%-át a felek közötti egyezséggel sikerült eddig lezárni.¹⁰²¹⁰³

A WIPO által alternatív vitarendezési technikák segítségével feloldott jogviták számának alakulását (nem csak szerződési jogi tárgyú) mutatja a 9. ábrán található diagram.

9. ábra: WIPO statisztika az alternatív vitarendezési technikák alkalmazásáról 2010-2019 közötti időszakban¹⁰⁴

A WIPO oldalán a közzétett esettanulmányoknál lehetőség van több bemenő információ szerinti szűrésre. Az első paraméter, amely szerint a szűrés megtörtént, az „IP Dispute Resolution”, melynek eredményeként négy találat került ki, azonban ezek közül egyik sem műszaki tartalmú. Az oldalon, a szűrés eredményeként egyetlen peren kívüli eljárás került megjelenítésre, a jogvita alapja és feloldása a következőképp alakult:¹⁰⁵

¹⁰¹ <https://www.sztnh.gov.hu/hu/hogyan-vedjem-a-szellemi-tulajdonomat/szellemi-tulajdoni-vitak-alternativ-peren-kivuli-rendeze-a> (2020.03.08.)

¹⁰² <https://www.sztnh.gov.hu/hu/hogyan-vedjem-a-szellemi-tulajdonomat/szellemi-tulajdoni-vitak-alternativ-peren-kivuli-rendeze-a> (2020.03.08.)

¹⁰³ <https://www.wipo.int/portal/en/> (2020.03.08.)

¹⁰⁴ <https://www.wipo.int/portal/en/> (2020.03.08.)

¹⁰⁵ <https://www.wipo.int/ipadvantage/en/details.jsp?id=2621> (2020.03.08.)

Az etiópiai gazdaság nagymértékben függ a primer termékeinek az eladásától, azaz való kereskedelemtől. A limitáltan forgalmazható termékek közül a kávé adja Etiópia összes exportbevételének 60%-át. A kávé valóban szorosan kapcsolódik Etiópia kultúrájához és társadalmához, és becslések szerint 15 millió ember közvetlenül vagy közvetetten az etiópiai kávéiparban dolgozik.

A világ legjobb kávéi, például a Harrar®, a Sidamo® és a Yirgacheffee®, mind Etiópiából származnak. Ezeknek a kávéknak egyedi ízük és aromájuk van, amelyek egyértelműen megkülönböztetik őket más országok kávéitól, vagy akár Etiópia többi kávéjától. A nemzet nagy hírnevet szerzett kávéinak, amelyek így nagyon magas kiskereskedelmi áron érhetőek el a nemzetközi piacon. A kiskereskedelmi ár mindössze 5–10% -a kerül vissza Etiópiába; a nyereség nagy részét a forgalmazók és a marketing szektor közvetítői osztják meg egymás között. A gazdag országokban egy csésze cappuccino 4 USD-ért is értékesíthető, ezzel szemben Etiópiában és más fejlődő országokban sok kávétermelő napi egy dollárnál is kevesebbet keres.

A kiskereskedelmi ár és a termelőkhez történő visszatérítés közötti különbség csökkentése érdekében az etiópiai kormány a szellemi tulajdonjog (IPR) egyes intézményeit próbálja használni arra, hogy megkülönböztesse a kávéját a piacon a többitől, és magasabb hozamot érjen el. 2004-ben a kormány elindította az etiópiai kávékereskedelmi és engedélyezési kezdeményezést annak érdekében, hogy megoldást találjon a régóta fennálló fent részletezett különbség kiküszöbölésére.

A kezdeményezést az Etióp „Fine” Kávé Képviselő Érdekképviselői Bizottság) szervezte és folytatta le – a konzorcium, szövetkezetekből, magán exportőrökből és az Etióp Szellemi Tulajdon Hivatalából (EIPO), valamint más érintett kormányzati szervezetekből áll, később az EIPO átvette a kezdeményezés vezetését.

A kezdeményezés célja továbbá, hogy magas kiskereskedelmi árakat generáljon Harrar, Sidamo és Yirgacheffe számára - Etiópia három leghíresebb kávémárkája számára. A legfontosabb stratégia, amelyben a Bizottság egyetértett, az etiópiai kávé mint márkanév megkülönböztető tulajdonságainak szélesebb körű elismerése volt, és így az etióp kávé stratégiailag pozicionálta a bővülő kávépiacon. Ez azt eredményezné, hogy az etiópiai kávé keresletének magasabb aránya egyenesen a vidéki termelők felé áramolna tovább.

Az etióp kormánynak döntést kellett hoznia arról, hogy a szellemi tulajdonjogokat hogyan lehet a legjobban felhasználni az etiópai kávénevek kizárólagos tulajdonjogának megszerzésére, különös tekintettel a szélesebb körű nemzetközi elismerés elérésére és a hozam maximalizálására. Első pillantásra az etiópai kávék földrajzi jelzésként történő feltüntetése tűnhet a legjobb cselekvési módszernek. Etiópiában azonban a különleges kávé előállításához sok egyedi körülmény kapcsolódik, amelyeket a földrajzi jelzések nyilvántartásba vételével nem lehet úgy figyelembe venni, mint a szellemi tulajdon (IP) védelmének más formái esetében.

Egy adott termék eredetének jelölése esetén, a földrajzi jelzéssel igazolni kell a kapcsolatot a termék jellemzői és a gyártási régió között. Ha mindegyik etiópai speciális kávé földrajzi jelzéssel nyilvántartásba vették, akkor azt az ország meghatározott területén, meghatározott körülmények között kell előállítani. Továbbá az is követelmény, hogy a kormány ellenőrizze a gyártókat és a forgalmazókat annak garantálása érdekében, hogy az eladott kávé megfelelő régióhoz tartozik e. Etiópia számára ez azonban nem praktikus megoldás.

Etiópia kormánya úgy döntött, hogy ahelyett, hogy megóvná az etiópai kávé földrajzi eredetét, jobb lenne a védjegy alkalmazása. Ezt a védelem közvetlen útjának tekintették, mivel az Etiópia kormányának jogot adna a védjegyekkel ellátott elnevezések kiaknázására, engedélyezésére és felhasználására a kávéáruk vonatkozásában, minden más kereskedő kizárása mellett. A Bizottság ezért a védjegy alapuló megoldást választotta, és az etiópok kormánya volt a védjegyek tulajdonosa.

Az EIPO kérelmet nyújtott be a Harrar / Harar, Sidamo és Yirgacheffe nevek védjegyként történő bejegyzésére a kulcsfontosságú piacokon. Az Egyesült Államokban a Yirgacheffe volt az első, amit regisztráltak; Sidamo és Harrar / Harar később következett. Az etióp kávék védjegyeit az Európai Unióban és Kanadában is regisztrálták. Japánban a két kávé (Yirgacheffe és Sidamo) regisztrációs igazolását is biztosították. Az EIPO számos más országban, köztük Ausztráliában, Brazíliában, Kínában, Szaúd-Arábiában és Dél-Afrikában védjegybejelentést nyújtott be e három kávé esetében.

Az etiópai kávékra vonatkozó védjegy-stratégia 2006-ban komoly nehézségekbe ütközött. Az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatala (USPTO) jóváhagyta a Yirgacheffe regisztrációs kérelmét. Az Egyesült Államok kávé előállítóit képviselő Nemzeti Kávészövetség (NCA) azonban kifogásolta az EIPO kérelmét az első Harrar,

aztán Sidamo védjegybejelentésére. Mindkét esetben az ellenvetés oka az volt, hogy a nevek túlságosan általános jellegűvé váltak a kávé leírására, és mint ilyenek, az Egyesült Államok védjegyjogának értelmében nem voltak bejegyeztethetők. Az USPTO 2005-ben elutasította a Harrar és a Sidamo kérelmét.

Az amerikai Starbucks Coffee Corporation kávéhálózata, mint az NCA tiltakozásának mozgatórugója, nyilvánosan felajánlotta, hogy segítséget nyújt az EIPO-nak egy olyan nemzeti tanúsítási jelölési rendszer létrehozásában. Ez a rendszer sokkal hatékonyabb lenne, mint a védjegyek földrajzi kifejezésekkel történő regisztrálása, ami valójában ellentétes az általános védjegyjoggal és a szokásokkal" - mondta a társaság egy nyilatkozatában. Az EIPO és tanácsadói azonban nem értettek egyet. A megjelölések szerint nem a földrajzi elhelyezkedésre, hanem a megkülönböztethető kávéfajtákra vonatkoztak. Ezenkívül megfelelő szellemi tulajdon (IP) eszközöket kellett választani a konkrét igények és helyzetek kielégítésére.

Az EIPO megtámadta az USPTO határozatát, bizonyítékokat nyújtott be annak igazolására, hogy a Harrar és a Sidamo kifejezések megkülönböztető képességet szereztek. Időközben a Starbucks és az etióp kormány együtt oldották meg nézeteltéréseiket, és rugalmas megoldást találtak. Közös erőfeszítéseik eredményeként 2006-ban bejelentették, hogy kölcsönösen kielégítő megállapodásra jutottak Etiópia speciális kávémegjelöléseinek forgalmazásával és engedélyezésével kapcsolatban.

A Starbucks beleegyezett abba, hogy önkéntesen védjegy-licencszerződéseket ír alá, amelyek azonnal elismerik Etiópia tulajdonát a Harrar, a Sidamo és a Yirgacheffe névre, függetlenül attól, hogy védjegyoltalmat engedélyeztek-e vagy sem. A jogi kommentátorok beismerték a „designation” kifejezés használatát a megállapodásban annak érdekében, hogy megkerüljék a Harrar és a Sidamo státusz alkalmazása által okozott akadályt.

2006 augusztusában az USPTO tájékoztatta az EIPO-t, hogy Harar esetében a fellebbezése sikeres volt. A Sidamo védjegyét szintén 2008 februárjában jegyezték be.

Ugyan az ismertett jogesetben nem tértek ki rá, hogy a Starbucks és az EIPO között milyen módon született meg a probléma feloldását jelentő megegyezés, de a WIPO tevékenységéből feltételezhetően valamilyen alternatív konfliktuskezelési technika alkalmazásra kerülhetett, sikerrel zárult a felek számára.

A WIPO dokumentumtárában több tanulmány, ismeretterjesztő is szól az alternatív vitarendezési technikák alkalmazhatóságáról, melyek közül az egyik az alábbi kutatás-fejlesztési témájú esetet mutatja be:¹⁰⁶

Egy nagy európai kutatóintézet és egy francia cég licenz-szerződést kötött. A megállapodás egy, az építőanyagok területén alkalmazott technológiára vonatkozott, amely rendelkezett az Európai Szabadalmi Hivatalnál benyújtott szabadalmi bejelentéssel is. A felek a szerződésbe többszintű vitarendezési záradékot iktattak be a WIPO közvetítési eljárás biztosításához, amelyet – amennyiben sikertelen – bírósági peres eljárás követ. Három évvel a megállapodás megkötése után a francia társaság a licenz-szerződés érvénytelenségét állította, és a kifizetett jogdíjak visszatérítését kérte annak figyelembevételével, arra alapozva, hogy az Európai Szabadalmi Hivatal elutasította a szabadalmi bejelentést. A kutatóintézet mediációs eljárást indított a jogdíjak megfizetésére irányuló követelés miatt. A felek felkérték a WIPO Központot, hogy nyújtsa be számukra a közvetítői jelöltek listáját, akik tapasztalattal rendelkeznek a mediáció technikában, az engedélyezési megállapodások kidolgozásában és a szabadalmi jogra szakosodtak.

Az egyik ilyen közvetítőt a felek a listából kiválasztották. A mediátor előkészítő telefonkonferenciát tartott a felekkel, amelyben bemutatta a mediációs elveket, előadta a dokumentumok benyújtására vonatkozó információkat, valamint a mediációs találkozó részleteit, például az ütemtervet, a helyszínt és a pártok képviselőit. A felek közötti kommunikáció helyreállításához hasznosnak bizonyult vacsorát követően egynapos mediációs ülést tartottak a németországi Münchenben. A mediációs ülés végén a felek egyezségi megállapodást tudtak kötni. Ez az egyezségi megállapodás tartalmazta a licenz-szerződés módosítására és a jogdíjak megfizetésére vonatkozó lehetőségeket a szabadalmi bejelentésre vonatkozó jövőbeni határozatok alapján, valamint a felek közötti kutatási és fejlesztési megállapodás megkötésének kiegészítő lehetőségét. Így a közvetítés kevesebb, mint három hónapon belül rendeződött megkezdése után, és lehetővé tette a felek közötti további, akár bővebb tartalmú együttműködést.

Ezen a jogesetben már kifejezetten kifejtésre kerülnek a felek közötti vitarendezésre, a mediációra alkalmazott intézkedések, a közvetítő kiválasztásának folyamata.

¹⁰⁶ <https://www.wipo.int/amc/en/center/tisc/> (2020.03.09.)

A jogesetben ugyan nem szorosan, vagy normál értelemben vett szerzői jogi jogvitáról van szó, mivel a jogvitát alapvetően egy sikertelen szabadalmi bejelentés indukálta, miszerint az előzőleg megkötött szerződés alapján az egyik fél álláspontja szerint, amennyiben a szabadalmi bejelentés meghiúsul, úgy az általa addig kifizetett, hasznosításért járó jogdíjak jogtalanul kerültek a másik fél tulajdonába. Szerencsés módon, a felek a szerződésben már kikötötték az alternatív vitarendezési lehetőségek (közvetítés) alkalmazását, sőt, ennek alkalmazásának az elsőbbségét is kimondták a bírósági, peres eljárással szemben.

A WIPO megkeresését követően – ahogyan az a közvetítői eljárásnál lenni szokott –, a WIPO egy, a felektől független szakértőkről készült listát állított össze, mely szakértők vagy mediátorok rendelkeznek a megfelelő kompetenciákkal a jogvita szakszerű felszámolását elősegítendő. A kiválasztott közvetítő megadta a felek számára megfelelő felvilágosítást az eljárás módszeres lefolytatásához, majd a személyes kommunikációt több helyszínen biztosította a felek számára. Ezt követően a rövid idő alatt megszületett megállapodással nem csak a meglévő jogvitát sikerült feloldani, hanem a jövőbeni együttműködés lehetőségét és peremfeltételeit is sikerült lefektetni.¹⁰⁷¹⁰⁸

A 6. fejezetben ismertetett táblázat – amelyben a bíróságon zajló, peres eljárás és az egyes alternatív megoldások kerültek összehasonlításra – alapján, a táblázatban lefektetett paraméterek a fenti (második) jogeset esetében is kiértékelésre kerültek. (3. táblázat)

A táblázatban az látható, hogy a fenti (második) jogeset elemzése során tett megállapítások (fehér mezők) nem mutatnak jelentős különbséget a szakirodalomból származó, egyes alternatív vitarendezési technikák jellemzőinek az előre meghatározott paraméterek szerinti értékeléséhez képest (szürke mezők)¹⁰⁹, sőt leginkább megerősíti azt.

	Alternatív jogi megoldások	Mediáció jellemzői	2. sz. jogeset jellemzése
Eljárás időtartama	rövidebb, mint a bírósági eljárás	-	rövidebb (kevesebb, mint 3 hónap)

¹⁰⁷ <https://www.wipo.int/amc/en/center/tisc/> (2020.03.09.)

¹⁰⁸ European IPR Helpdesk: Fact Sheet – Alternative Dispute Resolution (ADR) mechanisms, November 2014 pages 1-15. <https://www.iprhelpdesk.eu/sites/default/files/newsdocuments/Fact-Sheet-Alternative-Dispute-Resolution.pdf> (2020.03.09.)

¹⁰⁹ Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 27-36.o.

Eljárás kereteinek szabályozása	előzőleg rögzített szabályok és egyéb törvényi feltételek	felek szabályozzák a témákat, amelyekről beszélni szeretnének, sőt még az elvet is, mely alapján irányítják a folyamatot	a felek szabályozták a témákat, az elveket a közvetítő ismertette, a felek pedig elfogadták
Felek hatása az eljáró személyre	a felek választják meg	a felek választják meg	a felek választották meg
Konfliktus feloldási folyamat fókusz	múlta fókuszál, döntést az irányadó szabályok szerint hoznak	jövőre fókuszál, mivel a feladata, hogy a felek a jövőben konfliktusmentes viszonyt tudjon kialakítani	jövőre fókuszált, a jogvita feloldása mellett a jövőbeli együttműködés keretei is lefektetésre kerültek az egyezségi megállapodásban
Konfliktuskezelési stratégia	nyertes-vesztes	nyertes-nyertes	nyertes-nyertes
Feszültség feloldása	nem történik meg	megtörténik	megtörtént

3. táblázat: Jogeset elemzése [saját szerkesztés]¹¹⁰

Végül egy harmadik, WIPO dokumentációban közzétett szerzői jogsértéssel kapcsolatos eset, ahol a megoldást az alternatív vitarendezési technikák alkalmazása jelentette:¹¹¹

Egy másik terület, ahol a WIPO alternatív vitarendezését nemrégiben alkalmazták, a bankrendszerben található. A bankok rendszeresen különféle szellemi tulajdonjogokkal kapcsolatos vitákban részt vesznek, például egy bank védjegyének használata vagy szoftver rendszerek fejlesztése kapcsán.

A jelen jogeset szerint egy adatfeldolgozó szoftvereket és szolgáltatásokat nyújtó amerikai társaság és egy ázsiai bank megállapodást kötött, számlafeldolgozási szolgáltatások nyújtásával kapcsolatosan. A megállapodás szerint a felek megállapodtak abban, hogy az egyesült államokbeli társaság kizárólagos szolgáltatója lesz a bank egyes

¹¹⁰ Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 27-36.o.

¹¹¹ Efficient Alternative Dispute Resolution in Intellectual Property, WIPO Magazine, June 2009 https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2009/03/article_0008.html (2020.03.09.)

leányvállalatainak mind Észak-Amerikában és Európában. Továbbá kikötötték, hogy a megállapodásból vagy annak kapcsán felmerülő nézeteltérésekből származó vitákat a WIPO gyorsított választottbírószági szabályai alapján rendezik.

Négy évvel később az amerikai vállalat azt állította, hogy a bank megsértette a megállapodást azáltal, hogy harmadik felek feldolgozási szolgáltatásait használja a megállapodás hatálya alá tartozó országokban. Amikor a felek nem tudták rendezni az egymásközi vitát, az amerikai szolgáltató egyoldalúan megindította a WIPO gyorsított választottbírószági eljárását, a megállapodás megsértésére és az őt ért jelentős következményes károkra hivatkozva.

A felek megállapodtak az egyetlen választottbíró személyéről, aki kétnapos személyes meghallgatást tartott New Yorkban. A felek és a választottbíró megállapodtak abban, hogy a WIPO Központ elektronikus ügyes kommunikációs eszközét, a WIPO ECAF-ot használják. Három hónap elteltével a választottbíró végleges ítéletet hozott az Egyesült Államok szolgáltatójának kártérítést nyújtó megállapodás részleges megsértése miatt.

A fenti jogeset tekintetében elmondható, hogy amennyiben ahogy az előző jogesetnél is kitöltésre került a táblázat, ez esetben is nagymértékű megfeleltethetőséget lehet látni a szakirodalomból származó, alternatív vitarendezési technikaira vonatkozó jellemzők (szürke mezők) és a jogeset jellemzői (fehér mezők) között. (4. ábra)

	Alternatív jogi megoldások	Mediáció jellemzői	3. sz. jogeset jellemzése
Eljárás időtartama	rövidebb, mint a bírósági eljárás	-	rövidebb (3 hónap)
Eljárás kereteinek szabályozása	előzőleg rögzített szabályok és egyéb törvényi feltételek	felek szabályozzák a témákat, amelyekről beszélni szeretnének, sőt még az elvet is, mely alapján irányítják a folyamatot	előre rögzített módon, gyorsított választottbíráskodással oldják fel a jogvitát
Felek hatása az eljáró személyre	a felek választják meg	a felek választják meg	a felek választották meg

Konfliktus feloldási folyamat fókusza	múltra fókuszál, döntést az irányadó szabályok szerint hoznak	jövőre fókuszál, mivel a feladata, hogy a felek a jövőben konfliktusmentes viszonyt tudjon kialakítani	múltra fókuszál, a cél a döntés meghozatala a korábban meghatározott szabályoknak megfelelően
Konfliktuskezelési stratégia	nyertes-vesztes	nyertes-nyertes	nyertes-nyertes
Feszültség feloldása	nem történik meg	megtörténik	nem feltétlenül történt meg

4. ábra: Jogeset értékelése [saját szerkesztés]¹¹²

A három ismertetett jogeset alapján elmondható, hogy az alternatív vitarendezési technikákkal járó előnyök nagy potenciált hordoznak a szellemi tulajdonjogi viták feloldása során történő alkalmazhatóság tekintetében.

¹¹² Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 27-36.o.

8. Összegzés

A szakdolgozat megírása során először egy alapos fogalommeghatározási fejezetet tartottam indokoltnak. Ebben a részben kifejtettem mind az innovációra, szellemi tulajdonjogra vonatkozó és azokhoz csatlakozó legfontosabb fogalmakat, valamint a konfliktus fogalmát, továbbá felsoroltam a típusait és a legfontosabb jellemzőit.

A következő fejezetben a konfliktus kialakulásához vezető tényezőket, a konfliktus jellemzőit, szakaszait, fázisait dolgoztam ki. Ezen túlmenően bemutattam a konfliktuskezelést befolyásoló tényezőket, a konfliktuskezelési modelleket és stratégiákat, valamint a konfliktus feloldását befolyásoló tényezőket.

Ezt követően felsoroltam és röviden ismertettem az egyes konfliktuskezelési technikák főbb ismérveit, jellemzőit. Végül szűkítve a scope-ot, csak az alternatívkonfliktus kezelési technikák használatát, annak módszereit mutattam be.

A továbbiakban a műszaki innovációk tárgykörében értelmezhető és megjelenő konfliktushelyzeteket derítettem fel a vonatkozó törvények, jogszabályok elemzésével.

A scope-ot tovább szűkítve az alternatív konfliktuskezelési technikák alkalmazhatóságát vizsgáltam a szabadalmi jogviták esetében. Egy táblázat segítségével a főbb szempontok alapján összehasonlítottam az egyes jogi, formuláris, illetve alternatív konfliktuskezelési módszereket, továbbá meghatároztam az egyes előnyöket és hátrányokat.

Végül irodalomkutatás segítségével gyakorlati kitekintést tettem, mely során a fellelt, releváns szakirodalmat összefoglaltam. A szakirodalmi találatokból három jogeset ismertetésre került, továbbá két jogeset esetében az egyes, konfliktuskezelési technikákra (peres eljárás, választottbírói eljárás, mediáció) vonatkozó paraméterek szerint összehasonlításra kerültek a jogeset tulajdonságai a szakirodalmi adatokkal.

Konklúzióként elmondható, hogy az alternatív vitarendezési technikáknak van létjogosultsága a szellemi tulajdonjogi viták feloldásában, azonban a módszer még népszerűsítésre és szakértői támogatásra szorul a kellően széleskörű és hatékony alkalmazhatósága érdekében.

9. Irodalomjegyzék

- Vukoszavlyev Szlobodan, Polereczki Zsolt, Kovács Bence: Az innováció fogalmának fejlődése (Debreceni Egyetem Tanulmánykötet 2019) 186-187.o.
<http://real.mtak.hu/101303/1/Cikk-Az%20innov%C3%A1ci%C3%B3%20fogalm%C3%A1nak....pdf> (2020.03.04.)
- FRASCATI KÉZIKÖNYV, Javaslat a kutatás és kísérleti fejlesztés felméréseinek egységes gyakorlatára, OECD 2002 14-15.o.
- Bérczi Imre: A műszaki szellemi alkotások jelentősége, jogvédelme, jogharmonizációs feladatok In: Acta Universitatis Szegediensis Sectio Politico-Juridica 1996/49. 93-100.o http://acta.bibl.u-szeged.hu/6868/1/juridpol_049_093-100.pdf (2020.03.04.)
- Csíkosné Sipeki Irén: Konfliktusiskola https://www.kodolanyi.hu/images/tartalom/File/hefop/a_konfliktusiskola_csikosne_sipeki_iren.pdf (2018.05.08.)
- Dr. Németh Zsolt, Dr. Szekszárdi Júlia: A konfliktuspedagógia elméleti és gyakorlati háttere a testnevelőtanárok munkájában, Pécs, 2015 2.2.-2.5. fejezetek <http://tamop-sport.ttk.pte.hu/tananyagfejlesztas/a-konfliktuspedagogia-elméleti-es-gyakorlati-hattere/02#fejezet2-1> (2020.03.06.)
- Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011 4-36.o.
- Varga Olga: Konfliktuskezelés, NSZFI, SzT-013-50
- Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ: Konfliktuskezelés, 2015.április 2. (TÁMOP 5.5.7-08/1-2008-0001) <http://www.ijesz.hu/UserFiles/konfliktuskezeles.pdf> (2018.05.11.)
- Dr. Budavári-Takács Ildikó: A konfliktuskezelés technikái, Szent István Egyetem, 2011 https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0019_konfliktus_kezeles/ch14.html (2018.05.11.)
- Kertész T.: Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2010. 33.o.
- Fehérpataky Balázs, Hunyadi Krisztina, dr. Juhász Éva Anna, Kovács Piroska, Molnár Hedvig, Szabóné Bánfalvi Katalin, Szikulai Rita, Szuláné Zsilinszki Gabriella, Voglné Nagy Zsuzsanna: Konfliktuskezelési iránytű, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2012 17-19.o.

- Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog, Osiris Kiadó, 2013 XXIV. fejezet
https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_magyar_polgari_eljarasjog/ch06s06.html (2018.05.13.)
- Dr. Rácz Zoltán: Az alternatív vitarendezés (AVR) helyzete Magyarországon, Miskolci Egyetem, 2015 1-5.o. https://www.unimiskolc.hu/~microcad/publikaciok/2015/E7_Racz_Zoltan.pdf (2020.03.09.)
- European IPR Helpdesk: Fact Sheet – Alternative Dispute Resolution (ADR) mechanisms, November 2014 pages 1-15.
<https://www.iprhelpdesk.eu/sites/default/files/newsdocuments/Fact-Sheet-Alternative-Dispute-Resolution.pdf> (2020.03.09.)

10. Jogszabályjegyzék

- 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról
- 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról
- 2002. évi LV. törvény a közvetítő tevékenységről
- 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 2006. évi CXXIII. törvény a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről

11. Hivatkozások jegyzéke

- https://www.innovacio.hu/1g_hu.php (2020.03.04.)
- <https://www.sztnh.gov.hu/hu/szellemi-alkotas> (2020.03.04.)
- http://polgarijog.uw.hu/A.10_v.1.0..pdf (2020.03.04.)
- <https://www.sztnh.gov.hu/hu/ugyfelszolgalat/altalanos-tajekoztatas/szellemi-alkotasok-jogi-vedelme> (2020.03.04.)
- <https://hsloffice.com/szellemi-alkotasok-joga/> (2020.03.04.)
- <https://www.sztnh.gov.hu/hu/szerzoi-jog/szerzoi-jogi-alapfogalmak> (2020.03.04.)

- <https://asszertivakademia.hu/konfliktuskezeles-bevezetes-alapok-technikak/>
(2020.03.06.)
- http://konszenzus.org/wp-content/uploads/AVR/lecke3_lap4.html (2020.03.06.)
- http://konszenzus.org/wp-content/uploads/AVR/lecke3_lap4.html (2018.05.10.)
- <http://slideplayer.hu/slide/2215937/> (2018.05.12.)
- <https://szabadalmi.hu/szabadalombitorlas/> (2018.05.13.)
- <http://innovaccess.eu/sites/default/files/textile-hungarie.pdf> (2018.05.13.)
- http://igyk.pte.hu/files/tiny_mce/File/kari_projektek/informaciotudaservernyesule/s/tananyagok/1_alprojekt/SZK/08_konfliktuskezelesimodszerek.pdf
(2018.05.12.)
- <https://www.sztnh.gov.hu/hu/hogyan-vedjem-a-szellemi-tulajdonomat/szellemi-tulajdoni-vitak-alternativ-peren-kivuli-rendeze-se-a> (2020.03.08.)
- <https://www.wipo.int/portal/en/> (2020.03.08.)
- <https://www.wipo.int/ipadvantage/en/details.jsp?id=2621> (2020.03.08.)
- <https://www.wipo.int/amc/en/center/tisc/> (2020.03.09.)
- https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2009/03/article_0008.html
(2020.03.09.)